

ת"פ 8657/08/14 - מדינת ישראל נגד א ק

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 8657-08-14 מדינת ישראל נ' ק(עציר)
בפני כבוד השופט מרדכי לוי
המאשימה מדינת ישראל
על ידי עו"ד נועה רסקין, פמת"א
נגד הנאשם א ק (עציר)
על ידי עו"ד יעל פינקלמן ניסן

הכרעת דין

פתח דבר

1. לאחר שבחנתי את מכלול הראיות ואת טיעוניהן של באות-כוח שני הצדדים בסיכומיהן, החלטתי לזכות את הנאשם, מחמת הספק, מהעבירות המיוחסות לו, בגין **אי שפיות** הדעת. להלן אנמק את החלטתי האמורה.

מבוא

2. כתב האישום מייחס לנאשם עבירה של **חבלה חמורה בנסיבות מחמירות**, לפי סעיף 333 ביחד עם סעיף 335 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**" או בקיצור "**החוק**") ועבירה של **תקיפת שוטר בנסיבות מחמירות**, לפי סעיף 274(1) ו-(2) לחוק.

3. על פי העובדות הנטענות בכתב האישום, ביום 31.7.14 (להלן גם: "**יום האירוע**"), בסמוך לשעה 18:30, הלכה צ.ט. (להלן: "**המתלוננת**") ברחוב פין בסמוך לבניין מספר. בתל-אביב (להלן: "**המקום**").

באותה העת, הנאשם אשר שהה במקום, ניגש אל המתלוננת והכה אותה בראשה, באמצעות מוט ברזל באורך של כמטר וחצי (להלן: "**המוט**") אשר היה בידיו.

כתוצאה מפגיעה זו, התמוטטה המתלוננת על הרצפה והיא פונתה באמצעות אמבולנס לבית החולים "איכילוב" (להלן: "**בית החולים**") לקבלת טיפול רפואי.

מעשה הנאשם גרם למתלוננת חבלות חמורות, ובין היתר דימומים תוך-גולגולתיים, שברים בגולגולת מימין, המטומה קרקפתית פרייטוטמפורלית מימין ונפיחות קרקפתית. המתלוננת אושפזה בבית החולים עד יום 4.8.14.

בשעה 18:50 או בסמוך לכך, הבחינו רס"ל עמית קריספין (להלן: "**קריספין**") ורס"ל שירין דויד (להלן: "**השוטרים**") בנאשם ברחוב סלומון בתל אביב וניגשו אליו. בתגובה לבקשתו של קריספין מהנאשם כי יזרוק את המוט, הניף הנאשם את המוט לכיוונו של קריספין, אשר הרים את ידו הימנית כדי להתגונן, והמוט פגע בידו הימנית. קריספין נצמד אל הנאשם וניסה לעצרו, אך הנאשם השתולל ובעט לכיוונו של השוטרים, בכוונה

להכשילם בתפקידם ולמנוע מעצרו.

בסופו של דבר, השתלטו השוטרים על הנאשם, השכיבוהו על הרצפה וכבלוהו באזיקים. מעשים אלה גרמו לקריספין שריטות, המטומות ונפיחות ביד ימין.

4. ב"כ הנאשם ציינה כי אין ביכולתה לתת מענה לכתב האישום, שכן, לטענתה, הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין ואינו מסוגל לתת מענה בשל מצבו הנפשי והעדר אינטראקציה עמה.

כמו כן, ב"כ הנאשם טענה כי הוא אינו אחראי על מעשיו, בגין חוסר כשירות מהותית, מכוח סעיף 34 לחוק.

5. למעשה, ספק אם יש מחלוקת לגבי עצם ביצוע העבירות המיוחסות לנאשם, והמחלוקת בין הצדדים התמקדה בשאלות הכשירות המהותית והדיונית של הנאשם, מבחינה נפשית.

הראיות שהובאו לפני בית המשפט

6. במסגרת פרשת התביעה העידו ד"ר אלכס אביב וד"ר טטיאנה צ'רניאק, והוגשו חוות הדעת הפסיכיאטריות **ת/1** ו-**ת/7**, שערכו מטעם הפסיכיאטר המחוזי, לאחר שחוות הדעת התבקשו על ידי בית המשפט - הראשונה בחודש אוגוסט 2014, סמוך לאחר הגשתם של כתב האישום ושל הבקשה למעצר עד תום ההליכים, והשניה במהלך שמיעת הראיות, ביום 27.4.15.

בנוסף לכך, העידו במסגרת פרשת התביעה, החוקרים רס"ר מורן מתן ורס"ל אדנה אלעזר והמתורגמנים מר שלמה מלקי ומר אלישע סהלו.

כמו כן, הוגשו מטעם התביעה, בהסכמת ב"כ הנאשם, המוצגים הבאים: אמרתו הראשונה של הנאשם במשטרה (**ת/2א**); תמליל חקירת החשוד (**ת/2ב**); דיסק חקירת החשוד (**ת/2ג**); טופס הודעה על זכויות חשוד טרם החקירה (**ת/3**) - כולם מיום 31.7.14. בנוסף, הוגש קובץ מסמכים מבית החולים אברבנאל: גיליון קבלה מיום 25.5.14 [**ת/4א**], גיליון ביקור מיום 18.8.14 [**ת/4ב**]; ודיווח סיעודי מיום 21.8.14 [**ת/4ג**]. כן הוגשו מטעם התביעה: אמרתו השניה של הנאשם במשטרה (**ת/5**); תמליל חקירת החשוד (**ת/5א**); ודיסק חקירת החשוד (**ת/5ב**) - כולם מיום 4.8.14. בנוסף הוגשו: קובץ מסמכים של ד"ר שוורץ מבית המעצר אבו-כביר מתאריכים 2.9.14, 13.11.14 ו-16.12.14 (**ת/6**); מסמכים מבית החולים אברבנאל מיום 7.5.15: גיליון הביקור (**ת/8**) והדיווח הסיעודי (**ת/9**); דפי העבודה של הפסיכיאטר מטעם ההגנה ד"ר מנדל פוקס, לצורך כתיבת חוות דעתו השניה נ/3 (**ת/10**); הודעת הבהרה לבית המשפט ביחס לדפי העבודה של ד"ר פוקס, לצורך כתיבת חוות דעתו הראשונה נ/1 (**ת/11**); דפי העבודה של ד"ר פוקס בעניין נ/1 (**ת/11א**); מסמכים נוספים שנכתבו על ידי ד"ר שוורץ: מיום 23.10.14 [**ת/12א**] ומיום 17.2.15 [**ת/12ב**]; ואוסף מסמכים מתיקו הרפואי של הנאשם (**ת/13**).

מנגד, במסגרת פרשה ההגנה העידו אחיו של הנאשם, מר ק א, וד"ר פוקס. כמו כן, הוגשו מטעם ההגנה, בהסכמת המאשימה, חוות דעתו הראשונה של ד"ר פוקס מיום 6.11.14 (**נ/1**); מסמך בדיקה פסיכיאטרית מבית המעצר, אשר ערך ד"ר דני פישר (**נ/2**); חוות דעתו השניה והמשלימה של ד"ר פוקס מיום 4.6.15 (**נ/3**); פרוטוקול מיום 1.8.14 מתיק "מעצר הימים" בעניינו של הנאשם, בעת היותו חשוד (**נ/4**); ופרוטוקול מיום 10.8.14 מתיק המעצר עד תום ההליכים בעניין הנאשם (**נ/5**).

עיקרי הראיות מטעם התביעה

אמרות הנאשם

7. הנאשם נעצר ביום 31.7.14, נחקר ומסר את **אמרתו הראשונה** (ת/2א) כבר בשעות הלילה שלאחר האירוע נושא כתב האישום.

הנאשם ציין כי אינו יודע לדבר טוב עברית. מתמליל החקירה עולה כי הנאשם מלמל מספר פעמים רב מילים לא ברורות. לדבריו, בשעת האירוע הוא שהה באזור של "הבלגאן" בתל אביב, רב עם בחורה והרביץ לה באמצעות מוט ברזל דק, וכלשונו: "הייתי באזור של הבלגאן... אני יכול להגיד לך שרבתי עם מישהו... עם הבחורה... הייתי חולה הרבה זמן... הרבצתי לה... אני חולה ולא יכול לדבר הרבה" (ת/2ב, עמ' 3, ש' 34; עמ' 4, ש' 32-30; עמ' 7, ש' 1, 5). תחילה טען הנאשם כי הוא מכיר את המתלוננת כחודש ימים "מהבר", אך לקראת סוף החקירה הוא חזר בו וטען כי לא הכיר אותה ושלא ראה אותה לפני כן. הנאשם אישר כי המוט שהוצג בפניו הוא המוט שבאמצעותו תקף את המתלוננת.

בהמשך החקירה מסר הנאשם כי השוטרים עצרו אותו, וכדבריו: "הלכתי לכיוון הזה ואז שרציתי לפנות, שוטרים באו תפסו אותי" (ת/2ב, עמ' 8, ש' 35-36). תחילה הוא לא זכר אם הרים את המוט אם לאו, לאחר מכן הוא אמר כי הוא זוכר שהרים את המוט לעבר שוטר, אך לא זכר כי הרביץ לו, והוסיף: "הם [השוטרים] תפסו אותי מהכיוון הזה... אני בן אדם" (ת/2ב, עמ' 9, ש' 38; עמ' 10, ש' 14). עוד מסר הנאשם כי: "לא שתיתי בירה או כל דבר אחר, לא לקחתי חשיש" (ת/2ב, עמ' 13, ש' 22-23) ואף ציין כי "להרביץ סתם אסור, אני ידוע שזה אסור" (ת/2ב, עמ' 13, ש' 6). הנאשם סיפר כי הוא חולה והתלונן על בעיה ועל כאבים בראשו: "אני חולה... אמרתי לך שהייתי חולה... זה גם עצבים..." (ת/2ב, עמ' 12, ש' 8, 10, 18).

8. **מאמרתו השנייה** מיום 4.8.14 (ת/5), עולה שגם בחקירה זו הנאשם מדי פעם מלמל מילים לא ברורות, גיחך ושתק.

הנאשם סיפר כי הגיע מאריתריאה דרך סודן, מסר היכן גר, את שמו של אחיו ואת מספר המכשיר הסלולרי שלו. כמו כן, הוא ציין כי הגיע לפני חודש לבר על מנת להסתובב, לבלות ולשתות תה ובירה. הנאשם אישר כי הרביץ פעם אחת באמצעות מוט ברזל לבחורה ברחוב, שעמה לדבריו נפגש בבר לפני יום האירוע.

הנאשם סתר מספר פעמים את דבריו באשר לאבחנה בין המותר לאסור. תחילה אמר הנאשם לחוקר: "להרביץ זה אפשרי... הבנת אותי?"; אולם, מיד לאחר מכן אמר: "כן, לא מרביצים סתם לבן אדם", והוסיף: "הסיבה למכות... הם היו מגיעות אליי הביתה" (ת/5א, עמ' 3, ש' 25, 30, 32). אחר כך הוא שינה דעתו ואמר: "תקשיב, אי אפשר לשאול למה הרבצת לה, בן אדם יכול להרביץ מישהו" (ת/5א, עמ' 5, ש' 13-14), אך לאחר מכן הוא מסר: "אי אפשר להרביץ סתם לבן אדם" (ת/5א, עמ' 7, ש' 38).

הנאשם נשאל לפרש מעשיו, והשיב "יש לי בעיה. הראש שלי כואב אני אומר לך" (ת/5א, עמ' 6, ש' 5, 14), "שראיתי את הבחורה, תבין אותי... הייתי חולה" (ת/5א, עמ' 10, ש' 30-31). הנאשם הוסיף כי הוא הבין מה עשה ביום האירוע, חזר על כך שהרביץ לבחורה, הצביע על מקום הפגיעה - צדו הימני של הראש, ואמר "אין לי הרבה דברים להגיד" (ת/5א, עמ' 6, ש' 21-27). בהמשך חקירתו חזר הנאשם ואמר שלאחר שהרביץ לבחורה, הוא לא עצר, המשיך ללכת ואף מסר כי טעה.

הנאשם ציין מספר פעמים כי אינו זוכר דבר מהאירוע ושאינו זוכר מה עשה. הנאשם חזר והתלונן פעמים רבות כי אינו בריא: "אין לי בריאות... אם הייתי בריא לא הייתי עושה את זה... אין לי בריאות אני אומר לך" (ת/5ב, עמ' 16, ש' 37, 39; עמ' 21, ש' 18, 27); הוא מסר שלא טופל במוסד רפואי ושלל שימוש באלכוהול או בסמים.

חוות הדעת הפסיכיאטריות

9. בחוות הדעת הפסיכיאטרית הראשונה של ד"ר אביב וד"ר צ'רניאק מיום 20.8.14 (ת/1), צוין, בין היתר, כי אחיו של הנאשם מסר על הרגלי השתייה המופרזים של הנאשם - 8-10 בקבוקי בירה ליום. על פי מסקנות חוות הדעת, הנאשם אחראי למעשיו, אינו לוקה במחלת נפש, מסוגל להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור (כל שכן היה מסוגל להבחין כך גם בעת ביצוע העבירה), כשיר לעמוד לדין, מסוגל להבין ולעקוב אחר ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו, לעזור ולהיעזר בסנגורו. בנוסף, הומלץ על מסגרת גמילה מאלכוהול ונקבע כי אינו זקוק לטיפול פסיכיאטרי.

אקדים ואציין כבר כאן כי מעדויותיהם של ד"ר אביב ושל ד"ר צ'רניאק התברר כי ד"ר אביב כלל לא בדק את הנאשם לפני שחתם על חוות הדעת הראשונה (ת/1) וכי את הנאשם בדק ד"ר ברומברג - יחד עם ד"ר צ'רניאק - אף כי אינו חתום על חוות הדעת. כמו כן, החותמת על חוות הדעת לצד שמה של ד"ר צ'רניאק הנה של ד"ר קרטה אוהנה (לצד שמו וחתימתו של ד"ר אביב). לדברי ד"ר צ'רניאק, כנראה שהיא לא נכחה באותו יום שבו הודפסה חוות הדעת, ולכן חתמה עליה במקומה ד"ר קרטה.

10. לבקשת ב"כ המאשימה, בהסכמת ב"כ הנאשם ועל פי החלטת בית המשפט מיום 27.4.15, נערכה והוגשה חוות דעת פסיכיאטרית עדכנית, מיום 14.5.15, החתומה אף היא על ידי ד"ר אביב וד"ר צ'רניאק (ת/7). בחוות הדעת צוין, בין היתר, כי הנאשם מסר על הרגלי שתיית אלכוהול - כ-10 בקבוקי בירה ליום ולעיתים עד 20 בקבוקים. המסקנות והממצאים בחוות הדעת השניה היו זהים לממצאים ולמסקנות שבחוות הדעת הראשונה.

עדויות של החוקר רס"ר מתן

11. החוקר מורן מתן, אשר גבה את אמרת הנאשם מיום 31.7.14 (ת/2א), מסר כי הנאשם ידע לענות על שאלות במהלך החקירה והתנהג ככל הנחקרים, באופן שאינו חריג ואף סביר. העד סיפר כי בתקופה זו הוא היה חוקר חדש במערכת. לדבריו, הנאשם מסר לו שהרביץ לאישה באמצעות מוט ברזל ולא היה מעוניין בייצוג על ידי סניגור. הנאשם חתם על טופס הודעה על זכויות חשוד טרם חקירה (ת/3) ואף הוזנה בתחילת החקירה. החוקר ציין כי בחקירה עלו קשיים; הראשון, קושי בתקשורת ותיווך החקירה על ידי מתורגמן; והשני, פער תרבותי בין החוקר לבין הנאשם. רס"ר מתן התרשם שהנאשם הבין את שעשה, מאחר שתיאר את מהלך השתלשלות האירועים, מתחילתם ועד סופם, ואף התלונן על יחס השוטרים כלפיו.

לשאלת ב"כ הנאשם, האם סביר כי עד השורה האחרונה בעמוד 4 לתמליל החקירה (ת/2ב), לא מתקבלת תשובה ברורה וממוקדת מהנאשם, השיב העד כי "זו תופעה שגרתית" וציין מספר פעמים במהלך עדותו את פער התרבות, כדבריו: "יש פעמים רבות, בייחוד עם אריתראים, עקב פער התרבות... הקושי להבין מהבן אדם דברים בסיסיים כמו רחוב וכתובת, הוא קיים בכל מקרה" (עמ' 28, ש' 26-30); "מיקוד על תשובה הרבה פעמים הוא בעייתי... צריך לחזור על זה כמה וכמה פעמים בגרסאות שונות... וזה ממש לא תופעה חריגה בחקירות מהסוג הזה" (עמ' 33, ש' 32-33; עמ' 34, ש' 1-2).

ב"כ הנאשם ביקשה את התייחסות העד למחלה ולכאבי הראש שעליהם התלונן הנאשם בפני העד במהלך חקירתו (עמ' 29, ש' 24-33) וכן לשיבתו הכפופה של הנאשם ולראשו הספון במהלך החקירה. העד השיב כי תגובותיו של הנאשם היו נורמליות. עם זאת, העד מסר כי בסוף החקירה הוא העיר את תשומת ליבו של הקצין התורן כי לדעתו יש לשלוח את הנאשם להסתכלות בפני איש מקצוע, כיוון שהתנהלותו היתה חריגה יחסית והעד

לא התרשם שמדובר במוגבלות שכלית (עמ' 32, ש' 31-32; עמ' 33, ש' 4-7; עמ' 34, ש' 8). העד הוסיף כי המלצתו לשלוח את הנאשם להסתכלות לא תועדה בכתב על ידו. בתשובה לשאלת ב"כ הנאשם מדוע באמרת החשוד במשטרה (ת/2א), שאותה גבה העד, לא הוזכרה התרשמותו מהתנהגות הנאשם, העד ענה כי בדיעבד זו טעות, כי באותה עת הוא היה חוקר חדש, וכי הוא ידע שהחקירה מוקלטת ושהתיעוד אמור להיחשף בבית המשפט.

עדונו של מר מלקי

12. המתורגמן שלמה מלקי תרגם את חקירת הנאשם במשטרה מיום 31.7.14, מהשפה הטיגרית ולהפך (ת/2ב). העד השיב לב"כ הנאשם כי הוא לא פגש את הנאשם בתא העצורים לפני החקירה, אלא תפקידו היה לחכות בחדר החקירות, לתרגם את החקירה ותו לא. לשאלת ב"כ הנאשם כיצד התרשם מהנאשם, השיב העד: "תפקידי פה לא להתרשם ולא להחליט החלטות, תפקידי פה הוא לתרגם... אני טוב לשני הצדדים" (עמ' 41, ש' 8-11).

העד ציין כי כדי להבין את דברי הנאשם, היה עליו להשתמש במילות הבהרה, או בהברות כגון: "אה?", "אממ?". המצוינות בתמליל החקירה (ת/2ב). העד מסר כי הנאשם לא מלמל, לא גמגם, הבין את כל שאלות החוקר וענה את תשובותיו בהתאם. בחקירה הראשית העד לא זכר שהנאשם ציין שהוא חולה, אך במהלך חקירתו הנגדית, העד נזכר כי הנאשם אמר שהוא חולה.

עדונו של ד"ר אביב

13. ד"ר אביב, שהוא מנהל מחלקה פסיכיאטרית סגורה בבית החולים אברבנאל, נחקר על חוות הדעת הראשונה החתומה על ידו (ת/1). לדעתו, הנאשם אינו סובל ממחלת נפש והגורם לביצוע העבירות הוא הפסקת שתיית אלכוהול. העד מסר כי בחומר החקירה, בבדיקות בית החולים ובדיווח הסיעודי - לא היו עדויות להתקף פסיכוטי אצל הנאשם.

העד קרא את אמרות הנאשם במשטרה, לא צפה בתיעוד המצולם של החקירה ולא מצא לנכון לעשות זאת. העד פירט ששיתוף הפעולה המוגבל של הנאשם, המצוין בעמ' 4 בת/1, בא לידי ביטוי בתשובותיו החלקיות והמתחמקות. העד ציין כי הוא אינו הרופא שבדק את הנאשם, אלא הנאשם נבדק על ידי ד"ר ברומברג (רופא מומחה) ועל ידי ד"ר צ'רניאק (רופאה תחומית שאינה מומחית). העד הבהיר כי הוא חתם על חוות הדעת כמנהל מחלקה - לאחר קריאתה, קריאת המסמכים, שיחה עם הרופאים שבדקו את הנאשם (ד"ר צ'רניאק וד"ר ברומברג), שמיעת דעתם ותיקוני ניסוח, וכלשונו: "אני שומע את הדעה של האנשים שבדקו אותו, ד"ר צ'רניאק כותבת את חוות הדעת, אני עובר על כל החומר שנמצא כתוב, ואם יש דברים שיש משהו לברר אז אני בודק ואז אולי עושים פגישה ועושים דיון, יש מקרים שאנחנו עושים ישיבות רב מקצועיות על מקרים שבאמת יש בהם ספק, במקרה הזה לא היה ספק" (עמ' 110, ש' 23-27).

העד מסר שאת הבדיקה ליווה עובד ממחלקה אחרת בבית החולים, שתרגם מטיגרית, וכי לעיתים הנאשם לא ענה לשאלות, כך שמקור אי-המענה לשאלות הנו חוסר שיתוף הפעולה כמצוין לעיל. תפקודו של הנאשם במהלך האשפוז נקבע על פי הדיווח הסיעודי וקביעת מצבו הנפשי של הנאשם אינה נסמכת רק על דבריו של הנאשם בבדיקתו.

העד חזר על המסקנה המופיעה בחוות הדעת, שלפיה המעשים המיוחסים לנאשם לא נבעו ממחשבות דלזיונוליות. הוא הסביר כי מחשבת שווא היא מחשבה העונה על ארבעה תנאים מצטברים: מחשבה שגויה וחוזרת; בלתי ניתנת להפרכה; האדם משוכנע בה ולא ניתן לשכנע אותו כי הוא טועה; היא סוטה באופן מהותי מהמערכת הסוציו-תרבותית של האדם. לשאלת ב"כ המאשימה האם האמירה של הנאשם כי "אולי היו מרביצים לי" יכולה להיחשב כמחשבת שווא, השיב העד כי היא יכולה להיחשב כרמז למחשבת שווא, אולם גם למחשבה או לאמונה שאינן מחשבות שווא.

העד ציין כי לא היתה עדות לקיומן של הזיות אצל הנאשם, ועל כן בחוות הדעת נקבע שמעשיו לא נבעו ממצב הלוצינטורי. לטעמו של העד, הסיבה ההגיונית לכאבי הראש שמהם סבל הנאשם, הינה הגמילה מאלכוהול, מאחר שמדובר בגמילה כפויה מכמות משמעותית של 8-10 בקבוקי בירה ליום. העד הזכיר שהנאשם חזר ואמר מספר פעמים לצוות בית החולים שביום האירוע הוא לא שתה אלכוהול והוסיף כי הפסקת השתייה מובילה לתגובות רגשיות של כעס ותוקפנות, כתגובת הנאשם במקרה דנן, וכדבריו: "הוא לא שתה באותו יום, כשאדם מפסיק לשתות בבת אחת יש תגובות של כעס ותוקפנות ותגובות רגשיות... אדם יכול לעבור ומישהו במדרכה קצת קרוב אליו יותר מידי והוא יתקוף אותו... הוא לא צריך מניע מורכב לפעולה כזאת" (עמ' 78, ש' 14-17). לדעתו של העד, מעשיו של הנאשם נבעו מתסמונת הגמילה מאלכוהול. העד ציין כי אחיו של הנאשם מסר על הרגלי השתייה המופרזים של אלכוהול מצד הנאשם בשיחה טלפונית, אולם לא ידוע לעד למי האח מסר את המידע.

ב"כ הנאשם הטיחה בעד כי משיחתה עם אחיו של הנאשם עלה כי הנאשם לא היה מכור לאלכוהול, אלא שתה לכל היותר שתי פחיות בירה במהלך בילוי. העד השיב כי הנאשם מסר בעצמו כי ביום האירוע הפסיק לשתות והפנה לעמוד 1 בת/4, שם נכתב: "מאשר שימוש באלכוהול". העד הוסיף כי נהוג שמטופלים אינם מוסרים את כל המידע, אינם מדייקים ומסתירים שימוש בסמים ובאלכוהול בפרט, ולכן המידע שאחיו מסר (בדבר הרגלי השתייה המופרזים של הנאשם) היה מאוד מהותי. גם לאחר שב"כ הנאשם הציגה בפני העד את תמליל החקירה, שבו כתוב כי הנאשם שלל שימוש באלכוהול ובסמים (ת/5א, עמ' 21, ש' 5-17), טען העד כי בבית החולים הנאשם אמר אחרת. העד הוסיף כי הוא סומך על חברי הצוות שלו שביצעו עבודתם נאמנה, הוא עומד מאחורי חוות הדעת, והדברים שהציגה בפניו הסנגורית אינם משנים את דעתו. העד הסביר כי אדם שמפסיק לשתות אלכוהול אינו נגמל. יתכן שהנאשם הפסיק לשתות מסיבות שונות, בין היתר מפאת חוסר כסף, אולם מכיוון ששתה באופן מתמשך (כפי שלדבריו מסר אחיו של הנאשם), הומלץ בעניינו על מסגרת גמילה מאלכוהול. לעניין מצב הנאשם כיום וכשירותו לעמוד לדין, הסביר העד כי לאחר שאדם מפסיק לשתות אלכוהול, עלולה לפרוץ מחלת נפש בטווח הארוך. העד הוסיף כי גם אדם בריא בוהה מידי פעם וכי אבחנות שונות, כגון בדבר מחלת נפש, נבחנות על פי מכלול תסמינים וכי במקרה הקונקרטי, קיומה של מחלת הנפש נבדק ונשלל.

העד הדגיש כי הממצאים בחוות דעתו הנם אובייקטיביים, כי אין לו שום מניע נגד הנאשם או לטובתו וכי אנשי הצוות שלו קיבלו את המידע בצורה מהימנה ומדויקת ככל שיכלו. העד הסביר כי כתיבת חוות הדעת מתנהלת החל מהיום הראשון שהמטופל מגיע, ובמקרה דנן, המידע שנמסר מהאח נרשם בתיק הממוחשב בפרק הטראומטית, ולא נכתב בתרשומת אחרת.

העד מסר כי הנאשם נבדק בעזרת מתורגמן ושלל שמיעת קולות. כמו כן, הנאשם נבדק על ידי נוירולוגית שלא מצאה ממצא הדורש התייחסות. העד הוסיף כי תופעת כאבי הראש נפוצה אצל אנשים רבים.

העד ציין כי העובדה שהנאשם סטר למטופל אחר באופן פתאומי, כאמור בעמ' 7 בת/4(ג), הובאה לידיעתו; אך טריוויאלי כי מטופלים במחלקת פסיכיאטרית צפופה חווים לחץ ואף תוקפנות, וגם בני אדם שאינם חולי-נפש מגיבים באלימות במחלקה.

העד אישר כי כשבית המשפט מפנה חשוד או נאשם לקבלת חוות דעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי, הנבדקים אמורים להגיע למחלקה המשפטית, אולם במקרה דנן, הנאשם הגיע למחלקה שבניהולו, שאיננה מחלקה משפטית, מאחר שהמחלקה המשפטית היתה בתפוסה מלאה.

לשאלה מדוע לא הספיקה חתימתה של ד"ר צ'רניאק, אשר בדקה את הנאשם, על חוות הדעת ת/1, השיב העד כי נהוג שעל כל חוות דעת חותם גם מנהל המחלקה. עם זאת, הוא אישר כי במחלקה המשפטית הנוהג הוא שונה מאשר במחלקה שבניהולו.

ב"כ הנאשם הסבה את תשומת ליבו של העד לכך שחוות הדעת ת/1 הוגשה לבית המשפט רק לאחר 21 ימים מיום ביצוע העבירה, מאחר שלא נמצא מתורגמן לשפה הטיגרית שיסייע בתרגום, בזמן עריכת הבדיקה הפסיכיאטרית לנאשם. העד השיב כי "זה עצוב".

העד ציין כי המידע שמסר אחיו של הנאשם על התנהגות הנאשם, חצי שנה לפני האירוע - הפסקת העבודה והשהייה בבית, אי שתיה ואכילה ושינה מרובה - מתאים לאלכוהוליסטים כרוניים. הוא מסר כי המידע **יכול** להתאים גם למחלת נפש, אולם סביר בהחלט ששתיית 8-10 בקבוקי אלכוהול ביום גורמת לתופעות הנ"ל.

העד מסר כי במצב של גמילה מאלכוהול הנאשם אכן יכול היה לחשוד במתלוננת, כפי שמסר בת/1 בעמוד 3: "היא דיברה עם אנשים שצריכים להרביץ לי... הבנתי שפעם היא דיברה עליי". העד הוסיף כי אמנם דבריו אלה של הנאשם יכולים לרמוז על מחשבת שווא, אך בבדיקות שנערכו לעומק נשללו מחשבות שווא. לדעת העד, הנאשם היה מצוי במצב של "תובנה פורמלית"; הוא הבין את המצב שבו הוא נמצא בצורה פורמלית ולא לעומק; אמנם זהו מאפיין שיכול להימצא גם אצל חולי נפש, אך אין זה הכרחי כי מדובר על חולה נפש.

לדברי העד, הממצא מיום 15.8.14 שצוין בת/4(ב), כי הנאשם נגטיביסטי וכי קיימת תקשורת מוגבלת - משמעו כי הנאשם לא שיתף פעולה, והוא נבע מהכעס של הנאשם על כך שהיה אזוק בעת מעצרו. סביר שאדם יכעס ולא ישתף פעולה במקרה כזה. העד הוסיף כי מראהו המוזנח של הנאשם, ריח השתן שעלה ממנו והתחמקותו משאלות, כפי שמצוין בבדיקה מיום 18.8.14, הם חלק מתופעת הנגטיביזם.

העד מסר כי בני אדם פסיכוטיים אינם מצליחים להסתיר את התנהגותם הפסיכוטית במהלך התבוננות עליהם ללא ידיעתם, ובעניין זה ציין את היתרון שיש למחלקתו על פני הליך הבדיקה של ד"ר פוקס - תצפית אובייקטיבית על הנאשם באמצעות הצוות הסיעודי, 24 שעות ביממה, במשך 20 יום [ת/4(ג)].

בתגובה לטענת ב"כ הנאשם כי בדיווח הסיעודי [ת/4(ג)] צוינו מספר פעמים "קשיים בתקשורת בגלל שפה", העד הטעים כי חלק מהעבודה במחלקה הוא ליצור קשר עם המטופלים, כך שהצוות אינו מתעלם מהם. במקרה דנן, הצוות הסיעודי תיקשר עם הנאשם בשפת הסימנים.

בחקירתו החוזרת, הבהיר העד כי על מנת לאבחן מחלת נפש יש לשלול שימוש בחומרים פסיכו-אקטיביים, כולל אלכוהול.

עדות החוקר אלעזר

14. החוקר אדנה אלעזר גבה את אמרתו השניה של הנאשם מיום 4.8.14 (ת/5). לשאלות ב"כ הנאשם, השיב העד כי התרשם שהנאשם נראה מבולבל וכי הנאשם לא ענה לשאלות הספציפיות שהופנו אליו במהלך החקירה, כפי שצוין על ידו כבר במהלכה: "אין עם מי לדבר, הוא לא עונה לי לעניין בכלל" (ת/5א, עמ' 7, ש' 1-4).

הסנגורית ביקשה את התייחסות העד לכך שבמהלך החקירה הארוכה הנאשם לא ענה תשובות רלוונטיות, אלא תשובות שלא היו ברורות למתורגמן. העד השיב במילים אלו: "אני שאלתי מה היה ביום חמישי ... ולמה הוא הרביץ לה? אוקי? ועל זה הוא לא נתן תשובה..." (עמ' 124, ש' 6-7).

עדויות של מר סהלו

15. המתורגמן אלישע סהלו תרגם את חקירת הנאשם במשטרה מיום 4.8.14 (ת/5א). העד זכר באופן כללי את החקירה, אך לא לפרטי פרטים. העד הסביר כי הוא ניסה להבין את דברי הנאשם והוסיף כי הנאשם דיבר בלחש, לא פתח את פיו, ולכן היה עליו לשאול אותו פעם אחר פעם, עד שהבין את אשר אמר לו ורק אז מסר את התרגום לחוקר.

העד אישר כי הנאשם חיך אליו במהלך החקירה ומסר כי התנהגות זו לא נראתה מוזרה בעיניו.

ב"כ הנאשם הפנתה את תשומת לבו של העד לש' 17 בת/5א, שבה מצוין כי "המתורגמן לוחש מילים לא ברורות לחוקר" וב"כ הנאשם טענה כי העד ביצע תנועה של סיבוב היד. העד הסביר כי תנועה זו לא התייחסה להתרשמותו מהנאשם: "...אני אמרתי לו אל תעשה אותי מטומטם, כי אני מבין טוב מאוד טיגרית" (עמ' 136, ש' 18-29).

ב"כ הנאשם הקריאה לעד חלקים מהתמליל של החקירה וציינה מתוכו חלק מהתגובות של הנאשם - הסתכלות לצדדים, הטיית ראשו ותלונותיו על בעיה בראשו. העד השיב כי אינו פסיכולוג ולכן אינו יכול להתייחס לתגובות הנ"ל. העד הוסיף כי מהלך החקירה המתואר בת/5א ושעליו עמדה ב"כ הנאשם, הנו טריוויאלי ואינו מיוחד, והעד התרשם כי הנאשם דיבר לעניין למרות שטען שיש לו בעיה בראשו.

כמו כן, העד הבהיר כי המילה "השתגעתי" החוזרת פעמיים בתמליל החקירה (ת/5א, עמ' 11, ש' 35, 37) הנה מפי הנאשם.

עדויות של ד"ר צ'רניאק

16. ד"ר צ'רניאק נחקרה על שתי חוות הדעת שערכה (ת/1 ו-ת/7).

העדה הציגה עצמה כרופאה תחומית במחלקה סגורה בבית החולים אברבנאל וציינה כי אינה רופאה מומחית (מאחר שלא עברה את ההסמכה). משמעות הדבר היא שיש צורך בחתימה נוספת של רופא אחר, מומחה, על חוות הדעת, מלבד חתימתה.

העדה ציינה כי אינה טוענת שהנאשם בריא לחלוטין, אך לא נמצאו אצלו סימנים פסיכויטיים או רמזים להם, רמזים למחשבות שווא, הפרעה נפשית או מצב אובדני. כמו כן, לא נמצא חשד למחלת נפש.

העדה מסרה כי לא קראה את האמרות של הנאשם ואת תמלילי החקירה וכי לא צפתה בדיסקים המתעדים אותה. היא וד"ר ברומברג בדקו בפועל את הנאשם לצורך הכנת חוות הדעת ת/1; היא כתבה את חוות הדעת וד"ר אביב עבר עליה ואישר אותה. עם זאת, לצורך הכנת חוות הדעת השניה (ת/7) היא בדקה את הנאשם יחד עם ד"ר אביב.

העדה הבהירה כי לצורך הכנת ת/1 הנאשם נבדק במחלקה, היא שוחחה עמו וכן היתה שיחה טלפונית עם אחיו. עם זאת, העדה אינה זוכרת מי היה הגורם ששוחח עם האח וציינה כי יתכן שזו היא או ד"ר ברומברג.

העדה מסרה כי ההטראומה לאבחנת הנאשם נקבעת בהתחשב בקיומו או באי-קיומו של עבר פסיכיאטרי, בהרגלי האדם, בשימוש בחומרים אסורים או משכרים ובבדיקה נוירולוגית, שבוצעה במהלך אשפוזו הראשון של הנאשם. לדבריה, חוות הדעת באשר למצבו הנפשי של הנאשם לא היתה משתנה גם אם אחיו של הנאשם היה שולל שימוש באלכוהול מצד הנאשם, וזאת כיוון שלנאשם עצמו בוצעו בדיקות וההתרשמות ממנו באה לידי ביטוי בחוות הדעת. העדה הטעימה כי עריכת בדיקת שתן לא היתה רלוונטית, שכן הנאשם שלל שימוש בחומרים פסיכו-אקטיביים ואמר כי ביום האירוע לא שתה אלכוהול.

העדה הבהירה כי היא לא כתבה תרשומות, אין לה תיק עבודה וככל הנראה כתבה ישירות בחוות הדעת הממוחשבת את התרשומות מהשיחה עם אחיו של הנאשם, על אף שאינה זוכרת האם היא זו אשר שוחחה עמו; ובכל אופן: "מה שכתוב בחוות הדעת הוא לא המצאה". כך גם בעניין האנמנזה שעליה מסר ד"ר אביב; ולדעתה, מעשה העבירה קשור לסינדרום הפסקת השתיה, ל"קריז" של הנאשם.

העדה מסרה כי בעניין דו"ח הביקור (ת/4ב) מיום 5.8.14, היא רשמה את דברי הנאשם, מפי המתורגמן, תוך כדי השיחה עמו; השיחה התנהלה בצורת שאלות פתוחות על עצמו, חייו, משפחתו, שימוש באלכוהול ועוד. לדעתה, הציטוט "הפסקתי לשתות" (ת/4ב, עמ' 1) מתייחס, ככל הנראה, לשאלה האם הוא שתה **בתקופה האחרונה**. העדה הוסיפה שלדעתה הכוונה במילים "מאשר שימוש באלכוהול. בתקופה אחרונה שולל", היא שהנאשם שותה אלכוהול אך בתקופה האחרונה הפסיק; אם כי היא אישרה כי הרגלי השתייה שלו לא נרשמו שם. העדה הסכימה שכמות בקבוקי הבירה שעליה דיווח הנאשם (9-10) היא חריגה, אך היא זכרה כי הנאשם סיפר זאת.

העדה מסרה כי אינה יכולה להתייחס למסקנתו של ד"ר פוקס בעניין ההזיות הרפואיות והיא ביקשה שלא להתייחס לאבחנתו לגבי הסבירות כי הנאשם סובל ממחשבות שווא. עם זאת, היא הוסיפה כי בשתי חוות הדעת, צוות הבדיקה לא התרשם כי קיימות מחשבות שווא וכי בבדיקותיהם לא נמצא חשד שבעת ביצוע העבירה הנאשם היה במצב פסיכוטי.

לדעתה, מסקנתו של ד"ר פוקס כי ישנה פגיעה בשיפוט ובבוחן המציאות של הנאשם - אינה נכונה. כמו כן, היא אינה מסכימה עם מסקנתו של ד"ר פוקס כי הנאשם נמצא במצב נפשי קבוע במשך יותר משבעה חודשים ולוקה בסכיזופרניה.

העדה מסרה שלצורך ת/7 היא נכחה באינטייק (ת/8, עמ' 2-3 לדו"ח ביקור מיום 13.5.15) יחד עם צוות המחלקה (להלן: "**הצוות**"), ביניהם - מנהל המחלקה, סגן המנהל, רופא בכיר, פסיכולוגים ועובדות סוציאליות. העדה ציינה כי רוב הבדיקות האחרונות, במהלך אשפוזו של הנאשם במאי 2015, בוצעו באמצעות מתורגמן. באשר לת/7, העדה אישרה כי ראתה ובדקה את הנאשם שלוש פעמים: בפעם הראשונה ללא מתורגמן; בפעם השניה היא ביצעה בדיקה שארכה כשעה-שעה וחצי, בעזרת מתורגמן; ובפעם השלישית - בבדיקת האינטייק

ביחד עם כל הצוות. העדה הדגישה כי הנאשם מסר שהוא שותה כמויות רבות של בירה. העדה נשאלה: "ופתאום הנאשם באינטייק מתוודה שהוא שותה 8-10 בקבוקים?", והשיבה כי: "זה מה שהנאשם אמר".

לשאלתה של ב"כ הנאשם מדוע ד"ר אביב בדק את הנאשם לקראת הכנת חוות הדעת השנייה, על אף שמסר כי אינו נוהג לבדוק מטופלים בקבלה, העדה השיבה: "כנראה בגלל שזו חוות דעת שניה והוא רצה להיות בטוח במה שכתב".

העדה מסרה כי הנאשם ענה לשאלותיה לעניין וכי התנהגותו, שיתוף הפעולה והתקשורת מצדו - היו סלקטיביים. היא אישרה כי בבדיקה מיום 7.5.15 (ת/8, עמ' 2 לדו"ח ביקור מיום 7.5.15) לא שאלה את הנאשם לגבי שתיית אלכוהול, וזאת מכיוון שהיה לה ברור שאינו שותה במסגרת בית החולים והיא רצתה רק לבדוק אותו באופן כללי. כמו כן, היא ידעה שייבדק שוב, מכיוון שכשמבקשים חוות דעת חוזרת או חוות דעת עדכנית, מתבצעת בדיקת אינטייק.

העדה הטעימה כי הכוונה ב"נגטיביזם", שממנו התרשמה, היא שהנאשם בחר לאלו שאלות לענות ולא שיתף פעולה באופן רציף. מסקנותיה לגבי הנאשם זהות בשתי הבדיקות שערכה - לא עלה שוני בהתנהגותו ולא נמצאו סימנים פסיכוסטיים והמעשה שעשה **אינו** קשור לאלכוהול (פרוט' מיום 16.6.15, עמ' 181, ש' 7 ואילך - עמ' 182 ש' 3).

באשר לאמירותיו של הנאשם כי "רודפים אחריי" (ת/8, עמ' 1 לדו"ח ביקור מיום 7.5.15); "אולי אנשים הרביצו לי"; "אמרו לי שהרבצתי למישהו, רבתי עם מישהי... לפני זה היא דיברה עם אנשים שצריכים להרביץ לי" (ת/4ב, עמ' 1) - העדה מסרה כי לאחר שבדקה את הנאשם, היא הסיקה כי במקרה דנן לא עולה האפשרות שמדובר במחשבת שווא. עם זאת, היא אישרה כי **באופן תיאורטי** האמירות הנ"ל יכולות להצביע על מחשבת שווא.

עיקרי הראיות מטעם ההגנה

עדות אחיו של הנאשם

17.מר ק א הנו אחיו של הנאשם. לדעתו, הנאשם חולה אך אינו יודע מהי מחלתו. העד הגדיר את יחסיו עם הנאשם כיחסים טובים. הוא סיפר כי הנו חי בארץ החל משנת 2014 ואילו הנאשם שוהה בארץ משנת 2014, לדבריו, הנאשם התגורר במשך כ-7-8 חודשים עם בן דודו באשקלון ולאחר מכן עבר לגור עם חבריו באותה עיר, עד שפרצה מחלתו. הנאשם סיפר לו שעבד בחקלאות.

בחודש אפריל 2014 עבר הנאשם לגור אצל העד בתל-אביב, לאחר שחבריו של הנאשם ביקשו מהעד שייקח אותו, הואיל ואין באפשרותם לפקח עליו. הם סיפרו לו כי הנאשם חולה - אינו ישן, מתעורר, יושב בבית, לעיתים אינו אוכל כלל במשך שלושה-ארבעה ימים, יוצא מהבית בלילות וכיו"ב.

לדברי העד, התנהגותו של הנאשם כששהה בביתו לא היתה סדירה; הנאשם הפריע במשך מספר ימים, לאחר מכן התנהג באופן רגיל במשך ימים אחדים וחזר חלילה. לדעתו של האח, הנאשם היה כבר חולה בעת שהותו אצלו. בעת שהותו בביתו, הנאשם לא נהג לשתות אלכוהול ולעיתים היה יושב בבית ולא עשה דבר, נהג לתפוס את ראשו, ברח ממד"א כשהעד קרא למד"א, ולא הסכים להיפגש עם רופא או לפנות לבית חולים. בעת שהנאשם היה רגוע, העד היה משוחח עמו; ואילו בימים שבהם הנאשם לא אכל ולא שתה, הנאשם גם לא תיקשר עמו ולא הגיב לשאלותיו אודות הכאבים שחש. העד מסר כי הנאשם חזר וציין בפניו שברצונו לחזור לארץ מוצאו.

העד הוסיף כי הנאשם רב עמו, הכה וקילל אותו ואת אשתו. במהלך היום, כשהעד עבד, אשתו טיפלה בנאשם, אך מכיוון שהנאשם הרביץ או ניסה להרביץ גם לה, היא עברה לגור אצל אחיה. הנאשם ניסה להכות גם אנשים אחרים. עוד מסר העד, כי בחודש מאי 2014 הוא ניסה למנוע מהנאשם לברוח מהבית; באותו אירוע, הכה אותו הנאשם ואף ניסה להכות את אשתו, העד התקשר למשטרה, אך השוטרים לא עשו דבר. העד לא ידע עם מי להתייעץ והחליט להתקשר ולהזמין אמבולנס, אך כאמור הנאשם ברח ממד"א.

העד הוסיף כי הנאשם ברח מביתו 3 פעמים, כל פעם לתקופה ארוכה יותר מהקודמת - למשך 3 ימים, 4 ימים ושבוע. העד חיפש את הנאשם ומצא אותו יושב ברחובות תל-אביב, ובאחת הפעמים מקום הימצאותו נמסר לו על ידי אחרים. העד ציין כי אינו יודע מה עשה הנאשם במהלך הימים שבהם נעדר מביתו, והוסיף כי כשפגש את הנאשם לאחר היעלמותו, לא סבר ששתה אלכוהול מאחר שלא היה לנאשם כסף.

העד זכר שהתקשר אליו רופא פעם אחת בלבד, ממספר חסום, אולם הוא לא זכר את שם הרופא.

העד הדגיש כי כלל לא אמר, לרופא מבית החולים אברבנאל או למאן דהוא אחר, שאחיו שותה 8-10 בקבוקי בירה ביום. העד ציין כי הנאשם לא נהג לשתות אלכוהול, אלא שותה רק באירועים מיוחדים, בתקופה שלפני מעצרו. העד הכחיש גם כי אמר לרופא מבית החולים אברבנאל שאחיו מקבל כסף מחבריו.

העד סיפר כי הוא פגש את המתלוננת כשביקר אותה בבית החולים, מסר לה שאחיו- הנאשם חולה ואיחל לה רפואה שלמה; המתלוננת אמרה לו שאינה מכירה את הנאשם והוא לא שאל את הנאשם האם הכיר אותה.

חוות הדעת של ד"ר פוקס

18. ד"ר פוקס ערך את שתי חוות הדעת מטעם ההגנה - מיום 6.11.14 (נ/1) ומיום 14.6.15 (נ/3).

בחוות דעתו הראשונה (נ/1) ציין ד"ר פוקס כי בשתי הבדיקות שערך נצפו אצל הנאשם תסמינים פסיכיאטריים, כגון: חשיבה לא מאורגנת, התנהגות מוזרה, פגיעה בשיפוט, הזיות גופניות וחשד למחשבות שווא רדיפתיות. לאור זאת הגיע ד"ר פוקס למסקנה כי הנאשם "לוקה במחלת נפש הממלאת את התנאים הדרושים של DSM 5 לאבחנה של ספקטרום בלתי מוגדר של סכיזופרניה", וכי "בעת ביצוע המעשים... היה במצב פסיכיאטרי פעיל. שיפוטו בבוחן המציאות היה פגום. לא היה מסוגל להבדיל בין טוב לרע ולכן לא היה אחראי למעשים האלה... הנבדק אינו מסוגל לשתף פעולה עם סנגורו באופן יעיל. ולכן, לא כשיר באופן אופטימאלי לסייע לסנגורו להכנת הגנתו".

בחוות דעתו השנייה (נ/3) כתב ד"ר פוקס כי הנאשם סובל מהפרעות במהלך החשיבה, רפיון אסוציאטיבי, רמזים של הפרעה בתוכן המחשבה, מחשבות שווא של יחס, מחשבת שווא רדיפתית, חוסר תובנה למצבו הנפשי, התנהגות מוזרה ואפקט מצומצם. ד"ר פוקס ציין עוד כי מאחר שהממצאים בנ/3 דומים לממצאים שעלו בנ/1, קיימת סבירות גבוהה למחלה מסוג סכיזופרניה, בשל הימשכות התסמינים החולניים מעל שישה חודשים. ד"ר פוקס הוסיף כי "קיימים הפרעות בחשיבה ובאפקט המצביעים על פגיעה בשיפוט ובוחן המציאות... בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו... הנבדק היה במצב פסיכיאטרי פעיל. שיפוטו בבוחן המציאות היה פגום... לא היה מסוגל להבדיל בין טוב לרע ולהבין פסול מעשיו ובשל כך, לא היה מסוגל להימנע מהם... ולכן לא היה אחראי למעשים...". ד"ר פוקס התייחס להערכה העולה מת/7 בנוגע למחשבותיו הסומטופורמיות של הנאשם וציין שלפי הערכתו מדובר במחשבות שווא גופניות ולכן לא ניתן לשלול מחלת נפש פעילה. כמו כן, ד"ר פוקס חזר

על מסקנותיו שבחוות דעתו הראשונה נ/1 בעניין אי-כשירותו של הנאשם לעמוד לדין, בעיקר בגין חוסר הבנתו של הנאשם את תפקידם של בעלי הדין.

עדויות של ד"ר פוקס

19. תחילה ציין ד"ר פוקס כי העובדה שד"ר צ'רניאק, שאינה פסיכיאטרית מומחית, בדקה את הנאשם וערכה חוות דעת, היא "מוזרה".

לגופו של עניין, העד מסר כי הוא נפגש עם הנאשם ובדק אותו בסך הכול שלוש פעמים וכי כל בדיקה ארכה למעלה משעה: לקראת כתיבת חוות הדעת הראשונה הוא בדק אותו בימים 12.10.14 ו-19.10.14, ולקראת חוות הדעת השנייה - ביום 3.6.15. לדעתו, הנאשם מתמצא במקום ובזמן, אך אינו מתמצא בתאריכים, ויש לו פגיעה במהלך החשיבה, המאפיינת את מחלת הנפש, מסוג סכיזופרניה, שאינה עקב בעיה מוחית.

לדבריו, אמנם יש חשיבות לדיווח הסיעודי של האחיות בבית החולים, אולם הבדיקות המתבצעות על ידי פסיכיאטר מומחה הן חשובות יותר.

העד מסר כי קרא את שתי חקירותיו של הנאשם במשטרה ושאל צפה בדיסקים המתעדים אותה, מאחר שרצה להתרשם גם מהתנהגות הנאשם. העד ציין כי במהלך כל שלוש הבדיקות שערך לנאשם, שבוצעו בעזרת שלושה מתורגמנים שונים, שלושתם לא הבינו את דבריו וציינו כי "משהו מוזר"; הנאשם "המציא" שפה או מילים חדשות: "כל פעם חזרו שיש איזה מילים שהם לא מבינים מה המילים האלה... קיים במחלות נפש מסוג סכיזופרניה... כאילו מילה חדשה שהוא מתאר, בגלל שיש פגיעה בחשיבה... הרבה פעמים... אנחנו לא מבינים, מילים שאין להם שום הסבר, למה הוא מוציא, באמצע משפט יכול להוציא איזה מילה".

העד ציין כי שוחח טלפונית פעם אחת עם האח של הנאשם, בשפה העברית, לפני שערך את נ/1, וכי האח ענה לשאלותיו בצורה די מובנת. מהשיחה עמו הבין כי הנאשם לא עבד בארץ, לא שטה, התנהגותו היתה מוזרה וכללה, בין היתר, שתי התפרצויות בלתי סבירות ועזיבת הבית. העד הוסיף כי לאחר שנשאל על ידו פעמיים, האח מסר לו שהנאשם שותה אלכוהול מידי פעם ולא באופן קבוע: "הוא אמר לי ששותה פה ושם בירה, שתיים, לא יותר, גם זה נראה לי מאוד מוזר כשבן אדם לא עובד".

לדעת ד"ר פוקס, התנהגותו של הנאשם היא מעבר להתנהגות שאינה קונבנציונאלית ולא ניתן להסבירה כחלק מהתנהגות הגיונית, בעלת מניע או מטרה הגיוניים.

ב"כ המאשימה התייחסה למשפט "הפסקתי לשתות" שנאמר על ידי הנאשם (ת/1, עמ' 3), ושאלה את העד: "כששאלו אותו אתה שותה? הוא אמר, הפסקתי לשתות...למה לא התייחסת גם למשפט הזה שהוא אמר...מישהו ששותה בירה פעם בחודש, פעם בחודשיים, לא אומר הפסקתי לשתות". על כך השיב העד: "יש הבדל בין שימוש של אלכוהוליסט שהוא צריך כמויות גדולות, בדרך כלל, שתייה חריפה יום יום, ומישהו ששותה ומידי פעם מפסיק, לא חושב שיש קשר למה שאת אומרת...בן אדם יכול להפסיק ולחזור...הבנתי שהוא לא שטה באופן קבוע, שטה, הפסיק, שטה, כאילו כמעט נורמטיבית, אני לא יכול בדיוק לדעת אם בקבוק נוסף או בקבוק פחות, אבל לא היה שתייה חריפה בכמויות גדולות ומה שהבנתי ששתיית בירה ולא כמויות גדולות, זה מה שאח שלו והוא אמר לי".

העד הדגיש כי הוא ראה את הנאשם במשך חודשים, שבמהלכם התמונה נותרה בעינה. לדעתו, אילו היתה לנאשם הפרעה כתוצאה משתיית אלכוהול, תפקודיו הקוגניטיביים היו אמורים להיפגע מאוד, ובנוסף לכך "לא

היו סימני גמילה וגם אם היו סימני גמילה זה מיד אחרי שמפסיקים ולא היו סימנים של הרעלה פתולוגית או פגיעה מוחית כתוצאה, לא מצאתי בשום בדיקה שעשיתי".

העד הוסיף כי לצורך הכנת חוות דעתו השנייה, הוא בדק את עקביות טענות הנאשם, אשר מסר לו בשנית כי הוא לא שתה "בירות" באופן קבוע ולא השתמש בסמים.

העד זכר שפעמים רבות היה למתורגמן קושי להבין את דברי הנאשם, וזכור לו משפט חריג שחזר מפי הנאשם, בהודעתו במשטרה ובבדיקה, שלפיו המתלוננת אמרה שירביצו לו. העד מסר כי הנאשם לא ענה לשאלות מסוימות, וביניהן - כיצד ובאמצעות מה בוצעה התקיפה ומדוע הוא נמצא במעצר. לדעת העד, אין חשיבות לכך שהנאשם הודה בחקירתו שהכה את המתלוננת, מאחר שחולה פסיכיאטרי במחלה סכיזופרנית שאינו מבולבל, יכול לספר כל דבר בפירוט ולהיות מודע למתרחש סביבו. העובדה שהנאשם יודע לספר פרטים, זכור ואינו מבולבל - אינה רלוונטית לבחינת המצב הפסיכיאטרי ואינה שוללת את מחלת הנאשם, את מניעיו המעוותים, את בוחן המציאות הפגום ואת המסקנה כי היה שרוי במצב פסיכיאטרי. יש הבדל בין זיכרון לבין חשיבה, והעובדה כי הנאשם מתקן את החוקר ומוסר על המיקום המדויק של התקיפה - מצביעה רק על כך שאין לו הפרעות בזיכרון.

אשר לדברים שמסר הנאשם בעניין סיבת ביצוע העבירה - מדובר בחשיבה לא מציאותית. הנאשם פועל וחושב בצורה שונה מאשר אדם בריא. לנאשם יש פגיעה במהלך החשיבה, האופיינית מאוד למחלת הסכיזופרניה, וחשיבתו אינה רצופה. במצב פסיכיאטרי האדם פועל תחת שיפוט ותובנה פגומים ואין הכרח שיהיו מחשבות שווא או הזיות.

העד הסכים כי לנאשם אין פגיעה מוחית ביכולות ההתמצאות וההבנה, אלא שלדעתו הוא סובל מסכיזופרניה ומתסמינים חולניים: מכלול התנהגותיות המוזרות, אי-שיתוף הפעולה וההפרעות בחשיבתו. העד איבחן את הנאשם כסובל מסכיזופרניה לא מסווגת והסביר כי "בסוג אבחנה זו אין את כל התסמינים הפסיכיאטריים הפעילים, כמו מחשבות שווא, הזיות, אבל יש התנהגות מוזרה, יש פגיעות בשיפוט, בבוחן המציאות". העד הוסיף כי הנאשם סובל ממחלת נפש, למרות שאין לו מחשבות שווא או הזיות, אלא רק רמזים למחשבות שווא; ולדעתו, התפרצויותיו האלימות של הנאשם מתיישבות עם המחלה הנ"ל.

העד הסביר כי אם מדובר בתסמינים שנמשכים מעל שישה חודשים, ניתן להצביע על סכיזופרניה. העד הדגיש כי במקרה דנן עברו שבעה חודשים עד הבדיקה האחרונה של הנאשם, ואותן התרשמויות עלו בשלוש הבדיקות שלו, כך שניתן היה לאבחן שמדובר במחלה סכיזופרנית.

ב"כ המאשימה שאלה את העד כיצד כבר בנ/1 הוא קבע באופן חד-משמעי כי הנאשם חולה במחלת נפש מסוג בלתי מסווג של סכיזופרניה, בטרם חלפו 6 חודשים כמצוין לעיל. העד השיב כי בשעתו הוא לא קבע זאת, אלא סבר שישנה סבירות מאוד גבוהה לכך, מאחר שהעריך שבעייתו הנפשית של הנאשם ומחלתו החלו קודם לכן, לפני התפרצויותיו האלימות והמוזרות, במהלך השנתיים שבהן לא עבד בארץ.

העד הטעים כי מחלה איננה התקף אחד, אלא מצב דינאמי איטי, שבמהלכו ישנם התקפים פסיכיאטריים חוזרים, מידי פעם. מחלת הסכיזופרניה מתפתחת בהדרגה ומתפרצת בשלב מסוים, בגלל נסיבות כלשהן.

העד סבור כי מכלול בעיותיו הנפשיות של הנאשם ואי-שיתוף הפעולה מצדו, מובילים לאי-כשירותו של הנאשם לעמוד לדין. לדבריו, הוא משוכנע שהנאשם אינו משתף פעולה כתוצאה ממחלתו, אין באפשרותו להתגונן והוא אינו מתנהג כך בכוונה להטעות. העד אישר כי התרשם שהנאשם מודע וצלול וכי הנאשם הבין וידע שיש לו

עורכת דין, אך הוא אינו מבין באופן בסיסי את ההליך המשפטי המתנהל נגדו.

לדעתו, הנאשם חולה ובזמן ביצוע העבירות היה בהתקף פסיכוטי. להערכתו, הנאשם צריך לקבל טיפול תרופתי-אמבולטורי כפוי נוגד פסיכוזה, בבית המעצר. העד משוכנע שבאמצעות הטיפול האמור יחול שיפור משמעותי במצב הנאשם ובאיכות חייו.

ב"כ המאשימה הפנתה את העד לאמירותיו של הנאשם, בחקירותיו ובבדיקותיו (ת/5א, ת/1, ת/7), כי ידע ש"אסור להרביץ", ומשכך עולה שהוא הבחין בין טוב לרע. העד השיב כי לו (לעד) אמר הנאשם "ומה אם הרבצתי?" (ת/3) והוסיף כי הנאשם אמר לו ולפסיכיאטר בבית החולים שמותר להרביץ אך לא להרוג. העד משער שהנאשם אמר בחקירה ש"אסור להרביץ" מהפחד מהמשטרה, והוסיף: "אם הוא עשה את זה מטעמים פסיכויטיים, מה שאני חושב, בגלל שבעצם לא היה לו כל סיבה להרביץ לה... אז הוא לא הבין באותו רגע, לא הבין את פסול מעשיו, כרגע וגם אולי לא יכול להימנע מהם, שלא היה שום התגרות, זה שאחרי זה כשהוא בחקירה יכול להגיד כל מיני דברים שהוא מצטער... זה לא שולל שאולי בעת ביצוע המעשה הוא לא הבין את פסול...".

העד הזכיר כי ציין בנ/3 שישנם רמזים שהנאשם נמצא תחת מחשבות שווא "רדיפתיות" כלפי המתלוננת. העד הוסיף כי האמירה של הנאשם כי "אולי היו מרביצים לי" אינה מציאותית. אמנם, העד לא בדק האם רצו להרביץ לנאשם; אך לדעתו, זו מחשבה לא נכונה שהנאשם היה משוכנע בה.

העד ציין כי אינו יכול לשלול שקראו לנאשם "דפוק" מידי פעם, כפי שטען; הנאשם לא היה מסוגל לומר לעד מי אמר לו "דפוק" ואף התלונן בפניו ש"לא נותנים לי להסתובב בשמש". לדעתו, טענות אלה מצביעות על פגיעה בשיפוט אצל הנאשם: "ובמכלול הזה חשבתי שאולי הם רמזים למחשבת שווא... מתייחסים, מדברים עליו, אומרים לו דפוק, לא נותנים לו לצאת, לעשן סיגריות, כל הדברים האלה מצביעים על מחשבת שווא... הבעיה במקרה שלו, גם בכל הבדיקות, שאין שיתוף פעולה מלא, החשיבה שלו לא מאורגנת, וחשוב תמיד להבין למה הוא מתכוון, קופץ, מתחיל בנושא, מגיע לנושא אחר ואחר כך חוזר, מאוד קשה ואני חושב שזה שכולם התרשמו שיש איזה בעיה בפינת החשיבה שלא יכול להיות שרק אצלי הוא לא מאורגן". העד אישר כי הנאשם לא סיפר לו על הזיות שמיעה או ראייה, אולם ציין שלא היה בטוח שישנן מחשבות שווא גופניות ולכן כתב בנ/3 "קרוב לוודאי שמדובר על הזיות גופניות".

בניגוד לחוות דעתו של ד"ר אביב, העד לא התרשם מתשובות סלקטיביות של הנאשם. הוא אינו יכול לשלול כי בעיות הריכוז הן אלה שגרמו לנאשם לסטות מנושא אחד למשנהו. בבדיקתו, הנאשם לא ענה באופן סלקטיבי, הוא ענה לכל אורך הבדיקה, אולם לא תמיד לעניין או בצורה ברורה.

בחקירתו החוזרת, הסביר העד כי אחת מהשלכות מחלת הנפש מסוג סכיזופרניה היא פגיעה בביטוי הרגש; ביטוי הרגש (האפקט) הוא מצומצם; ישנו פער בין תוכן הביטוי הרגשי לבין מה שמדברים, כך שהנבדק יכול באמצע הבדיקות לחייך מספר פעמים.

דברי המתורגמנים מטעם בית המשפט

20. בישיבה מיום 9.6.15 ביקשה ב"כ הנאשם את רשות בית המשפט לשאול את מתורגמן בית המשפט מר סולומון מסגנה, אשר תרגם בשעתו גם את דברי הנאשם בבית החולים אברבנאל, שאלות אחדות בעניין הדברים שיוחסו לנאשם בבית החולים ובעניין אופן התנהגותו שם. בית המשפט נעתר לביקשה, בשים לב גם

להסכמת ב"כ המאשימה לבקשה.

המתורגמן מסר שאינו זוכר את דברי הנאשם בבית החולים, באשר לשתיית אלכוהול, כיוון שהוא מתרגם מספר תיקים ביום. עם זאת, הוא הוסיף כי אופן התנהגותו של הנאשם בבית החולים היה זהה להתנהגותו בבית המשפט.

21. בישיבה מיום 16.6.15 מסרה המתורגמנית, גב' וורקאי, כי אינה מצליחה לתקשר עם הנאשם: "אני מתרגמת לו ושואלת אותו מידי פעם אם הוא מבין אותי והתגובה שלו... מקמט את המצח ולא עונה לי".

22. בישיבה מיום 28.6.15, לאחר שב"כ הנאשם העירה כי ראתה שהנאשם התפרץ בצחוק ולאחר שבית המשפט שאל את המתורגמנית, גב' וורקאי, מדוע היא חדלה לתרגם את מהלך הדיון באוזני הנאשם - היא השיבה כי "אני מתרגמת לו, אני שואלת אותו מידי פעם אם הוא מבין אותי, הוא לא עונה לי פשוט, אז הפסקתי לתרגם".

לקראת סוף הישיבה, ציינה מתורגמנית בית המשפט כי הנאשם ממלמל ומדבר באופן שאינו ברור: "הוא מדבר על המשטרה, מה מאיפה הם אוספים אותם, יש פה משטרה" (עמ' 275, ש' 28), והוסיפה כי הוא אמר: "גם המשפחה שלה לקחו אותה לדוקטור".

23. בישיבה מיום 30.6.15, שנועדה לסיכומים של ב"כ הצדדים, הפריע הנאשם בקול למהלך התקין של הישיבה; המתורגמנית מטעם בית המשפט ציינה כי הנאשם אמר: "אני אדבר גם בזריקות, אני אדבר בשם המצפון, אני אדבר בשם הדת"; ובהסכמת באת-כוחו, הוצא הנאשם מאולם בית המשפט למשך מספר דקות, עד אשר נרגע והוחזר לאולם.

עיקרי טענות הצדדים

עיקרי טענות המאשימה

24. ב"כ המאשימה טענה כי הנאשם לא עורר את הספק הסביר הנדרש בדבר קיומם של התנאים לסייג אי-שפיות הדעת, הקבוע בסעיף 34 לחוק (להלן: "**הסייג**"), וביניהם קיומה של מחלת נפש וקיומו של קשר סיבתי כך שמחלת הנפש תשלוט את יכולתו של האדם להבין את המעשה או את הפסול שבו או להימנע ממנו; וכן כי הנאשם גם לא הרים את הנטל - לטעמה, של מאזן הסתברויות - להוכחת אי-כשירותו לעמוד לדין ואף לא הצביע על ספק סביר גם ביחס לכך.

25. לטענת ב"כ המאשימה, מחקירת הנאשם במשטרה ניתן להתרשם ממצבו הנפשי התקין: הנאשם היה בעל כושר הבנה וקוהרנטי; הוא ידע לענות על השאלות שנשאל ולמסור פרטים אודות האירוע; היה מודע לזכויותיו ולמצבו; התמצא במיקום ובזמן; תיקן את המתורגמן, הבחין בין טוב לרע ובין מותר לאסור. ב"כ המאשימה הוסיפה כי המתורגמנים הצליחו לתרגם את דברי הנאשם (גם במקומות שבהם נרשם בתמלילים "מילים לא ברורות"), וכי החוקרים והמתורגמנים מסרו בעדויותיהם כי התנהגות הנאשם במהלך החקירה לא היתה חריגה.

26. ב"כ המאשימה הדגישה כי שתי חוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי (ת/1, ת/7) וגם עדויותיהם האובייקטיביות של החתומים עליהן (ד"ר אביב וד"ר צ'רניאק) - קובעים חד משמעית וללא סייג כי הנאשם אינו לוקה במחלת נפש. היא הטעימה כי לצורך הכנת ת/1, הנאשם נבדק על ידי רופא בכיר (ד"ר ברומברג)

ועל ידי רופאה נוספת (ד"ר צ'רניאק), שערכו דיון מקיף עם מנהל המחלקה, ד"ר אביב; וכי לצורך הכנת ת/7, נבדק הנאשם על ידי ד"ר אביב בנוכחות יתר הצוות הרפואי של המחלקה, לרבות ד"ר צ'רניאק.

לטענת ב"כ המאשימה, יש לתת את הדעת לתשובותיו המפורטות והקוהרנטיות של הנאשם לצוות הרפואי; ואילו המשפט "הסיבה למכות... הם היו מגיעות אליי הביתה" (ת/5א, עמ' 3, ש' 32) - אינו יכול להוות בסיס למצב פסיכיאטרי.

ב"כ המאשימה הטעימה כי יש חשיבות רבה להסתכלות הממושכת בנאשם בבית החולים אברבנאל (כעולה מת/ג), לאורך 20 ימים במשך 24 שעות ביממה, וכן לסמיכות הבדיקה הראשונה שלו (בבית החולים אברבנאל) למועד ביצוע העבירות. לדעתה, יש לאמץ את חוות הדעת ת/1 - על אף שד"ר אביב לא בדק פיזית את הנאשם, שכן הוא היה מעורה בפרטי המקרה ובפרטי הבדיקה של הנאשם, בנסיבות ביצוע העבירה, בהטרואנמנזה ובהתנהגות הנאשם במחלקה. ב"כ המאשימה סומכת ידיה על ד"ר אביב, שמונה מטעם הפסיכיאטר המחוזי, אשר פעל באופן מהימן ובאובייקטיביות. לטענתה, ד"ר אביב לא התעלם מתסמיניו של הנאשם, וכפי שהסביר בחוות דעתו השניה, אלו נבדקו בשנית, בחודש מאי 2015, ושוב נקבע כי הנאשם אינו לוקה בנפשו, אחראי למעשיו וגם כשיר לעמוד לדין.

27. ב"כ המאשימה הסתמכה על דברי הנאשם בפני צוות בית החולים אברבנאל ובבדיקת האינטייק (ת/8), שבהם מסר באופן ברור ומפורש על הרגלי השתייה התכופים של אלכוהול מצדו, וכן הסתמכה על דברי אחיו של הנאשם לאחד מרופאי בית החולים, כפי שנרשמו בחוות הדעת ת/1 ו-ת/7, שגם מהם עולה כי הנאשם אכן נהג לשתות כמויות מופרזות של בירה עובר ליום האירוע. גם בחקירתו במשטרה, סיפר הנאשם כי לעיתים הוא שותה, שביום האירוע לא שתה וכי הפסיק לשתות.

ב"כ המאשימה טענה כי עמדת ההגנה שלפיה הנאשם היה שותה רק בקבוק בירה אחד או שניים באירועים מיוחדים, אינה עולה בקנה אחד עם דברי הנאשם "הפסקתי לשתות", המעידים שמדובר בהרגלי שתייה תכופים יותר.

ב"כ המאשימה ביקשה לדחות את עדות אחיו של הנאשם בבית המשפט, שניתנה, לטענתה, מתוך אינטרס להגן על הנאשם, ושתוכנה אינו עולה בקנה אחד עם הראיות שהציגה התביעה ועם דברי הנאשם עצמו בחקירתו ובפני צוות בית החולים אברבנאל.

28. לטענת ב"כ המאשימה, הנאשם לא היה במצב פסיכיאטרי בעת ביצוע המעשים שבהם הוא נאשם, אלא שהפסקת השתייה הפתאומית היא זו שגרמה להתנהגותו התוקפנית; השימוש באלכוהול והפסקת השתייה היו המניע למעשיו של הנאשם; ולכך אין כל קשר למחלת נפש.

ב"כ המאשימה התייחסה גם למסמכים הרפואיים של ד"ר שורץ [ת/6, ת/12(א), ת/12(ב)] והטעימה כי גם הפסיכיאטרים בבתי המעצר לא התרשמו ממצב פסיכיאטרי, ממחשבות שווא או מהזיות מצד הנאשם. כמו כן, ציינה ב"כ המאשימה את התרשמותו של ד"ר פישר כי הנאשם צלול ומתמצא (נ/2).

ב"כ המאשימה הוסיפה וטענה כי מתיקו הרפואי של הנאשם (ת/13) עולה כי לנאשם נרשמה אך תרופה נוגדת דיכאון, שאין לה קשר למחלת נפש; וכי על אף העובדה שהנאשם עצור זמן רב - הוא לא אושפז או טופל במב"ן. לטעמה, התנהגותו ה"מוזרה" של הנאשם בבית המשפט איננה עולה בקנה אחד עם התנהגותו מחוץ לכתליו ואינה מעידה על מחלת נפש, וכן לא חלה כל החמרה במצבו.

29. לטענת ב"כ המאשימה, אין לקבל את עמדתו של ד"ר פוקס, באשר חוות דעתו ועדותו מוטות באופן מגמתי וסלקטיבי לטובת הנאשם, רוויות דוגמאות מגמתיות, ויש בהן מספר טעויות והשמטות; כך, למשל, ד"ר פוקס בחר להתעלם מתוכן אמרתיו של הנאשם במשטרה, ועל אף שהעיד כי צפה בדיסקים של החקירה, הוא לא הזכיר זאת בחוות דעתו. לדעתה, טענתו כי כנראה שכח לציין בחוות הדעת שצפה בדיסקים, אינה מניחה את הדעת; ד"ר פוקס לא ציין בחוות דעתו גם את התייחסותו של הנאשם להרגלי השתייה, הוא נזכר בכך במהלך עדותו, מסר בעדותו כי הנאשם ציין ששתה בירה רק מידי פעם וטען כי לא מצא לנכון לציין זאת בחוות דעתו; הוא גם בחר שלא לציין בחוות דעתו כי התרשם שלנאשם ישנן בעיות ריכוז ולא יכול היה לשלול כי הן אלו שגרמו לנאשם לסטות מנושא לנושא ולהשיב באופן סלקטיבי. כמו כן, רק לאחר שבעה חודשים מכתובת נ/1, בחר ד"ר פוקס לציין בנ/3 פרטים על-אודות אלימות הנאשם.

עוד ציינה ב"כ המאשימה כי לא יעלה על הדעת כי פסיכיאטר אשר כיהן כפסיכיאטר מחוזי במשך שנים רבות, לא יבוא בחוות דעתו בהמלצה טיפולית-רפואית כלשהי למי שלדעתו הוא חולה נפש, והזכירה כי כשנשאל על כך במהלך עדותו הוא השיב כי שכח לציין זאת.

לטעמה, ד"ר פוקס סתר את דבריו, שכן לשיטתו הנאשם חולה נפש, אינו כשיר לעמוד לדין, אינו מטופל ואינו משתף פעולה, אולם בד בבד הוא קבע שאינו מסוכן והמליץ אך על טיפול מרפאתי. בנוסף, הוא לא ידע להסביר מדוע לא סברו הפסיכיאטרים בבית המעצר כי יש צורך באשפוזו של הנאשם או במתן טיפול תרופתי נוגד סכיזופרניה.

לטענתה, ד"ר פוקס התקשה לתת הסבר לעניין תשובותיו של הנאשם בחקירתו, המעידות על תובנתו שידע שאסור להרביץ ושטעה. עוד ציינה כי ההסבר שמסר ד"ר פוקס, שלפיו יתכן שהנאשם פחד מהמשטרה, אינו מניח את הדעת ואינו סותר את העובדה כי הנאשם אכן הצליח להבחין בין טוב לרע. ד"ר פוקס אישר כי תלונתו של הנאשם על פצעים בראשו איננה דלוזיה, כך שלטענתה אבחנתו היא על סמך התנהגותו המוזרה והתפרצויותיו האלימות, ללא כל הסבר הגיוני.

ב"כ המאשימה טענה כי גם מעדותו של ד"ר פוקס ומדפי עבודתו עולה כי מדובר בנאשם שמתמצא בזמן ובמקום, מודע, צלול ומבין כי הוא מיוצג על ידי עורכת דין. לטענתה, הסיבה היחידה לפיה ד"ר פוקס קבע כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין היא חוסר התקשורת וחוסר שיתוף הפעולה בין הנאשם לבין באת כוחו. ב"כ המאשימה הטעימה כי לא ניתן לקבוע העדר כשירות דיונית רק משום שהנאשם אינו משתף פעולה עם באת-כוחו וציינה כי קיים פער גדול בין אדם שאינו מסוגל לתקשר עם עורך דינו לבין אדם שאינו כשיר לעמוד לדין והפנתה בעניין זה, בין היתר, לע"פ 1526/02 פלוני נ' מדינת ישראל (22.11.2006) (להלן: "עניין פלוני").

30. ב"כ המאשימה הפנתה גם, בין היתר, לת"פ (ב"ש) 39300-07-14 מדינת ישראל נ' פלוני (17.5.2015), שבו כב' השופטת ג' שלו קבעה כי ניכרה מצדו של ד"ר פוקס גוננות יתר כלפי הנאשם דשם; ולתפ"ח (י-ם) 26449-10-13 מדינת ישראל נ' קרינה בריל (19.4.2015), שבו לא התקבלה חוות דעתו של ד"ר פוקס.

31. כמו כן הפנתה ב"כ המאשימה לגישות השונות בפסיקה לגבי הנטל להוכחת אי-כשירות לעמוד לדין ובמיוחד לעמדתו של כב' השופט ד' חשין בעניין פלוני, שלפיה על ההגנה נטל ההוכחה במאזן ההסתברויות שהנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין ואין די לעניין זה בספק סביר בלבד.

32. לסיכום, לטענת ב"כ המאשימה, אין בסיס לקביעתו של ד"ר פוקס כי הנאשם חולה במחלת נפש. אבחנת כשירותו המהותית של הנאשם על ידי ד"ר פוקס מבוססת אך על התנהגותו המוזרה של הנאשם. התנהגות זו

אינה יכולה להוות בסיס לאבחנת הסכיזופרניה, המבוססת על מחשבות שווא והזיות שאינן קיימות בעניינו של הנאשם. לטענתה, אין כל ספק סביר באשר לכשירותו המהותית והדיונית של הנאשם מבחינה נפשית.

עיקרי טענות ההגנה

33. מנגד, ב"כ הנאשם הדגישה כי השאלה העיקרית שבמחלוקת הינה כשירותו המהותית של הנאשם. מכלול אמירותיו במשטרה, לפסיכיאטרים ולחוקרים, הרקע שנמסר על ידי אחיו, ההטרואנמזה, התנהגותו בבית המשפט והתרשמות המתורגמנים - מכל אלה עלה הספק הסביר ואף מעבר לו לכך שהנאשם היה חולה נפש בעת ביצוע העבירה ומחלתו מנעה ממנו להבין את הפסול שבמעשיו. לטענתה, התביעה לא שכנעה מעבר לכל ספק סביר כי הנאשם היה מסוגל להבחין בין טוב לרע. כמו כן, לטענתה, הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין. התנהגותו הביזארית של הנאשם, חוסר שיתוף הפעולה עם באת כוחו, דברי המתורגמנים, עדויות הרופאים ותלונותיו החוזרות - כל אלה מעידים שלא חל שינוי במצבו מאז ביצוע העבירה.

34. ב"כ הנאשם ציינה כי ד"ר פוקס ערך חוות דעת מרובות בהיותו פסיכיאטר מחוזי וכי חוות דעתו ביחס לנאשם הן רציניות, ארוכות ומעוררות סימני שאלה ממשיים ביחס למצבו הנפשי של הנאשם.

35. לטענת ב"כ הנאשם, חוות הדעת ת/7 מחזקת באופן מגמתי את ת/1 - ללא בחינה ראויה של מצבו הנפשי של הנאשם. לטענת הסנגורית, מחוות הדעת ת/7 נראה כי לאחר מסירת עדותו של ד"ר אביב, לא בוצע על ידו שום ניסיון להעמיק בחומר החקירה לצורך בחינת דעתו שנקבעה כבר בת/1 ולא היה ניסיון לשוחח עם אחיו של הנאשם.

36. ב"כ הנאשם הוסיפה וטענה כי התנהגותו של הנאשם בחקירתו הראשונה (מיום 31.7.14) דומה להתנהגותו לכל אורך ההליך - ראשו נראה רכון ומכופף, הוא הסיט את מבטו הצידה ולא מסר תשובות המתאימות לשאלות שעליהן נשאל. כל החקירה היתה ניסיון לדובב את הנאשם על מנת שיענה לעניין. לעיתים ניסה המתורגמן לענות בשם הנאשם ולברר את דיוקם של הדברים ללא התערבות החוקר. כמו כן, המתמללת, דוברת השפה הטיגרית, ציינה לכל אורך התמליל של החקירה, שהנאשם אמר מילים לא ברורות, שתק ממושכות, לא ענה ומלמל.

לטענת ב"כ הנאשם, לא היתה היכרות מוקדמת בין הנאשם לבין המתלוננת. אמירתו של הנאשם בחקירתו, כי "סך הכל רבתי איתה והרבצתי לה" (ת/2ב, עמ' 6, ש' 38) - אינה תואמת את עובדות כתב האישום, שלפיהן לא היה ריב מוקדם בין השניים. מיד לאחר מכן, הנאשם התלונן שהוא חולה זה מכבר. מתשובותיו האוטנטיות עולה כי הנאשם מבולבל, על אף שהפגין את בקיאותו בפרטים ובנסיבות ביצוע העבירה.

ב"כ הנאשם ציינה כי התביעה מבקשת לפרש את המשפט "הפסקתי לשתות", שאמר הנאשם בחקירתו, כבסיס להודאתו של הנאשם שהיה אלקוהוליסט לפני ביצוע העבירה. אולם, היא הדגישה כי לא זו היתה כוונת הנאשם, כי אם כוונתו היתה שהוא לא שתה בירה, לא השתמש בסמים והפסיק לשתות אלקוהול; ואין כל איזכור בחקירתו לצריכת כמויות מופרזות של אלקוהול.

כמו כן, היא טענה כי לא יעלה על הדעת שהנאשם אמר בפגישת האינטייך, בבית החולים אברבנאל, כי נהג לשתות מידי יום כמויות רבות של אלקוהול.

ב"כ הנאשם הוסיפה וטענה כי התנהלות החקירה לא היתה סבירה ולא היתה תקינה.

לעניין החקירה הראשונה של הנאשם, מיום 31.7.14, לטעמה של ב"כ הנאשם, קיימת סתירה בין עדותו של

רס"ר מתן, שחקר את הנאשם, שלפיה הוא תשאל והזהיר את הנאשם כראוי לפני תחילת החקירה - לבין עדות המתורגמן שלפיה לא עשה זאת. הנאשם חתם על האמרה מבלי שהוקראה לו בשנית ולא ניתנה לנאשם זכות ההיוועצות וזכות השתיקה.

לעניין החקירה השנייה מיום 4.8.14, טענה ב"כ הנאשם כי החוקר לא הצליח לקבל תשובות ענייניות מהנאשם - שלא ענה לעניין, חיך והתלונן על כאבים בראשו.

37. לגישת ב"כ הנאשם, הטענה של המאשימה שלפיה הנאשם אינו חולה מאחר שהוא עונה לתשובות ומתקשר, מנוגדת לכל דעה פסיכיאטרית, ועל כך גם העיד ד"ר פוקס. עוד הוסיפה הסנגורית כי הסתכלות הצוות הסיעודי של בית החולים אברבנאל על הנאשם, בוצעה באופן שאינו מעמיק וללא מתורגמן. מהדיווחים הסיעודיים עולה כי הנאשם ישב אזור בתאו, לא תיקשר, נראה מוזנח, לא אכל ולא שתה וכי הצוות הסיעודי לא יצר עמו קשר. משכך, למומחי התביעה אין יתרון על פני מומחה ההגנה, על אחת כמה וכמה שבדיקותיו של ד"ר פוקס את הנאשם בוצעו כולן בעזרת מתורגמן.

38. כמו כן, טענה ב"כ הנאשם להתנהלות קלוקלת של המחלקה שבה אושפז הנאשם בבית החולים אברבנאל: הנאשם לא נבדק מיד ובסמוך ליום האירוע; חוות הדעת ת/1 נכתבה באופן לא מעמיק - הנאשם נבדק על ידי ד"ר צ'רניאק, שאינה רופאה מומחית ואינה מוסמכת לכתוב חוות דעת; החותמת בת/1 הנה של רופאה אחרת ולא של ד"ר צ'רניאק; ד"ר אביב לא בדק את הנאשם, לא צפה בדיסקים, לא קרא את התמלילים, אלא רק התרשם מהכתוב ומתוכן שיחת הטלפון הנטענת עם האח; ד"ר ברומברג לא מסר מסקנה אופרטיבית בתיק ואף לא העיד בבית המשפט. לטענת ב"כ הנאשם, העובדה כי ד"ר אביב החתום על ת/1 כלל לא בדק אז את הנאשם, הינה חמורה מאוד, מצביעה על חוסר רצינות ואף נוגדת את כללי האתיקה הרפואית.

39. ב"כ הנאשם הטעימה כי המניע הנטען למעשיו של הנאשם, שעליו העיד ד"ר אביב - כעס ותוקפנות כתוצאה מהפסקה מיידית של שתיית האלכוהול המופרזת - לא נרשם בת/1; וכי כל עדותו של ד"ר אביב וחוות דעתו נסמכות רק על הנחת מוצא זו.

הסנגורית הדגישה כי הנחה זו מופרכת ומשוללת כל יסוד עובדתי ושהיא נקבעה על סמך תוכן שיחת טלפון נטענת של רופא לא ידוע בבית החולים אברבנאל עם אחיו של הנאשם, על הרגלי השתייה המופרזים כביכול של הנאשם, כשכלל לא ידוע למי מסר האח את הדברים המיוחסים לו ולא ניתן לקבוע כי אכן התקיימה אותה שיחה.

ב"כ הנאשם הוסיפה וטענה כי מנגד, עדות אחיו של הנאשם בבית המשפט הינה אמינה, אותנטית ולא עלה ממנה רצון לגנון על הנאשם. האח העיד בהרחבה ובכאב רב והוא מסר כי בוודאות שוחח רק פעם אחת בטלפון עם גורם רפואי; לטענת ב"כ הנאשם, מדובר בשיחה עם ד"ר פוקס ולא עם גורם אחר.

בנוסף, אין תימוכין לאלכוהוליזם הכרוני שנטען כי ממנו סבל הנאשם ולהפסקת השתייה מספר ימים לפני יום האירוע, כפי שתואר בחוות הדעת שהוגשו על ידי התביעה, ואף לא עלה כל סממן של שכרות מצד הנאשם.

40. ב"כ הנאשם העלתה את הסתירות בין עדויות הפסיכיאטרים שהעידו במסגרת פרשת התביעה: מחד גיסא, ד"ר צ'רניאק לא התייחסה לעניין האלכוהול והעידה כי הוא אינו רלוונטי לצורך אי-התרשמותה ממצב פסיכוטי. מאידך גיסא, ד"ר אביב העיד כי האלכוהול הוא פרמטר חשוב להסביר את המעשים של הנאשם ואת מוזרותו.

41. לטענת ב"כ הנאשם, התשובות שעלו מעדותה של ד"ר צ'רניאק לא היו רציניות, סתרו את הנאמר על ידי ד"ר אביב ולא הפגינו עומק. לטענת הסנגורית, ד"ר צ'רניאק לא טרחה לבדוק בבדיקתה המאוחרת מחודש מאי 2015 את הפצעים שאותם הזכיר הנאשם, לא ניסתה לתהות ולסטות מת/1, כך שנראה שקיבלה את קביעתו של ד"ר אביב כ"אורים ותומים".

42. לטענת ב"כ הנאשם, לא הופרכו מחשבת שווא או החשד למחשבת שווא מצד הנאשם. על ד"ר אביב היה לבדוק את הנאשם לעומק, בין היתר מאחר שהנאשם חזר מספר פעמים, בפני גורמים שונים, על האמירה כי "אולי היו מרביצים לי", אשר ד"ר צ'רניאק סברה כי מדובר כביכול באמירה מציאותית, אולם זאת ללא הסתמכות על ראיה כלשהי.

43. ב"כ הנאשם ביקשה להפנות גם לתלונותיו המתמשכות של הנאשם במהלך מעצרו על כאבי ראשו (ת/13). הסנגורית ציינה כי הנאשם עצור במשך קרוב לשנה, אינו מקבל תרופות ולדעתה הוא זקוק לקבלת טיפול רפואי, כפי שצוין ד"ר פוקס בעדותו.

44. באשר לנטל ההוכחה לעניין הכשירות הדיונית, טענה ב"כ הנאשם כי הפסיקה שאליה הפנתה ב"כ המאשימה בסיכומיה - הקובעת נטל של מאזן הסתברויות על כתפי הנאשם - היא ישנה וכי בכל אותה פסיקה הנושא נותר ב"צריך עיון". לעומת זאת, הסתמכה ב"כ הנאשם על ע"פ (ת"א) 23716-09-11 לייטנר נ' מדינת ישראל (2.5.2012) (להלן: "עניין לייטנר"), שבו נקבע כי די בספק סביר גם לעניין אי-הכשירות הדיונית.

דין

כללי

45. **יריעת המחלוקת** בין הצדדים בתיק זה היא מצומצמת יחסית והיא מתייחסת **לשתי סוגיות**, שתיהן **במישור הנפשי: האחת והעיקרית, לעניין כשירותו המהותית של הנאשם**, בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו, דהיינו לשאלה האם חל הסייג של אי-שפיות הדעת, לפי סעיף 34 לחוק העונשין; **והשנייה, לעניין כשירותו הדיונית של הנאשם**, קרי לשאלה אם הוא מסוגל כיום לעמוד לדין - בשים לב לסעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "חסד"פ") ולסעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "חוק הטיפול בחולי נפש" או בקיצור "חוק הטיפול").

46. למעשה, לאור המסקנה שאליה הגעתי כי קיים לפחות ספק סביר בשאלת כשירותו המהותית של הנאשם, כפי שיובהר להלן - אין צורך להכריע בשאלה אם הנאשם כשיר כיום לעמוד בדין אם לאו.

47. להלן אתמקד אפוא בסוגיית הכשירות הנפשית המהותית. עם זאת, אתייחס, גם אם למעלה מן הנדרש, לשאלת הכשירות הנפשית הדיונית, שאף היא כאמור היתה במחלוקת בין הצדדים.

המסגרת הנורמטיבית

הכשירות הנפשית המהותית - סייג אי שפיות הדעת

48. סעיף 34 לחוק העונשין, שכותרתו "אי שפיות הדעת", מתייחס לכשירות הנפשית המהותית של נאשם ומתמקד בשעת ביצוע מעשה העבירה. לפי סעיף זה:

עמוד 20

"לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, היה חסר יכולת של ממש -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשה; או

(2) להימנע מעשיית המעשה".

מדובר בסייג לאחריות הפלילית, אשר יחול בהתקיימם של **שלושה תנאים מצטברים** [ראו, למשל, ע"פ 8653/10 **פלונית נ' מדינת ישראל**, בפסקאות 37-39 לחוות דעתו של כב' השופט ע' פוגלמן (28.7.2011) וכן הפסיקה דלהלן]:

התנאי הראשון הוא כי האדם לוקה (בכושרו השכלי או) ב"**מחלה שפגעה ברוחו**" - ביטוי שאליו התייחסה הפסיקה כאל **מחלת נפש**. הכוונה היא לפסיכוזה ולמחלת נפש ברורה, כגון סכיזופרניה - להבדיל מליקויים נפשיים או מהפרעות נפשיות שאינם מגיעים כדי "מחלה" או כדי פסיכוזה [ראו, למשל, ע"פ 647/85 **קיסר נ' מדינת ישראל**, פ"ד מא(1) 347, 352, בפסקה 5 לפסק-דינו של כב' השופט מ' בייסקי (1987)].

התנאי השני הוא כי בשעת המעשה היה האדם **חסר יכולת של ממש להבין** את מהות מעשהו או את הפסול שבו, או **להימנע** מעשיית המעשה.

הביטוי **חוסר יכולת של ממש**, אין פירושו בהקשר זה שלילה מוחלטת של היכולת כאמור, אלא גריעה ממשית ממנה [ראו למשל: ע"פ 2788/96 **אבלים נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב(3) 183, 189 (1998); ע"פ 9258/00 **נטרלשווילי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(2) 673, בפסקה 14 לפסק-דינו של כב' השופט מ' נאור (2002); ע"פ 7492/07 **חג'ג' נ' מדינת ישראל**, בפסקה 18 לפסק-דינו של כב' השופט י' עמית (28.10.2009); ע"פ 7747/08 **פלונת נ' מדינת ישראל**, בפסקה 13 סיפא לפסק-דינו של כב' השופט א' א' לוי (5.8.2010); ע"פ 8287/05 **בחרזה נ' מדינת ישראל**, בפסקה 14 לפסק-דינו של כב' השופט י' עמית (11.8.2011). כן ראו: שניאור זלמן פלר **יסודות בידי עונשין** 685 (כרך א', תשמ"ד); מרדכי קרמניצר "תיקון 39 לחוק העונשין - חמש שנים לחקיקתו" **מגמות בפלילים - עיונים בתורת האחריות הפלילית** 55, 81 (אלי לדרמן, עורך, 2001); עדי פרוש "אי שפיות, היעדר שליטה וסעיף 34 לחוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד-1994" **עיוני משפט** כ"א 139 (תשנ"ח)].

הביטוי האמור, שבו נקט המחוקק במסגרת תיקון מס' 39 לחוק העונשין - החליף בהקשר הנוכחי את הדיבור "לא היה מסוגל", שבו נקט בשעתו סעיף 19 לחוק העונשין (שהוראותיו הוחלפו על ידי סעיף 34 לחוק, בתיקון מס' 39). מן ההיבט הלשוני נראה שיש "הרחבה" של תחולת הסייג: הביטוי "לא מסוגל" - ביטא חוסר יכולת "מוחלטת"; בעוד שהביטוי "חוסר יכולת של ממש" - מבטא, על פניו, רמה נמוכה יותר של "חוסר יכולת" [יעקב קדמי **על הדין בפלילים** 487 (חלק ראשון, תשס"ה)].

התנאי השלישי הוא כי קיים **קשר סיבתי בין המחלה** (או הליקוי השכלי) **לבין חוסר היכולת** להבין את מהות המעשה או את הפסול שבו או להימנע מעשייתו [ראו, למשל, ע"פ 8220/02 **ברוכים נ' מדינת ישראל**, פ"ד נח(5) 724, 733, בפסקה 5 לפסק-דינו של כב' המשנה לנשיא ת' אור (2004) (להלן: "עניין ברוכים")]. קשר זה יוכח אם **בשל** מחלת הנפש היה הנאשם "חסר יכולת של ממש" להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מהמעשה, כאמור בסעיפים קטנים (1) ו-(2) של הסייג.

תכלית הסייג והרציונאל העומד ביסודו, הם למנוע מצב שבו מענישים אדם שעשה את מעשיו בלי שהבין את משמעותם או בלי שהייתה לו יכולת בחירה לגביהם. לעניין זה ראו, למשל, ע"פ 3795/97 **פלונת נ' מדינת**

ישראל, פ"ד נד(3) 97, בפסקה 10 סיפא לפסק-דינו של כב' הנשיא א' ברק (2000):

אכן, התכלית המונחת ביסוד חלק מהסייגים לפטור מאחריות פלילית בכלל וזה של אי-שפיות הדעת בפרט, היא הרצון להימנע מלהעניש אדם חסר הבנה של מעשיו או של הפסול שבהם או של אדם חסר יכולת של ממש לשלוט במעשיו. תכלית זו נגזרת לא רק בשל מטרות הדין הפלילי... אלא גם מההכרה החוקתית בכבוד האדם הכוללת ענישה של הפרט רק כאשר הוא בעל אוטונומיה מוסרית ויכולת בסיסית להבין את המציאות ולהבחין בין טוב לרע.

כן ראו והשוו: ע"פ 7761/95 **אבו חאמד נ' מדינת ישראל**, פ"ד נא(39) 245 (1997); ע"פ 7747/08 **פלוני נ' מדינת ישראל**, בפסקה 13 לפסק-דינו של כב' השופט א' א' לוי (5.8.2010); ע"פ 2098/08 **פרעוני נ' מדינת ישראל** (28.12.2011); ע"פ 8373/11 **פושקריוב נ' מדינת ישראל**, בפסקה 7 לפסק-דינו של כב' השופט צ' זילברטל (23.7.2012).

49. **נטל הוכחת הסייג** בא לידי ביטוי, למן תיקון 39 לחוק העונשין, בשילובם של סעיפים 34 ו- 34כב(ב) לחוק.

סעיף 34 לחוק קובע כי:

"מלבד אם נאמר בחיקוק אחרת, חזקה על מעשה שנעשה בתנאים שאין בהם סייג לאחריות פלילית".

מסעיף זה ניתן ללמוד על קיומה של חזקה, הניתנת לסתירה, בדבר אי-תחולת הסייגים לאחריות פלילית, לרבות הסייג של אי שפיות הדעת שבסעיף 34 לחוק.

סעיף 34כב(ב) לחוק, הדין בנפקותו של הספק, קובע לאמור:

"התעורר ספק סביר שמא קיים סייג לאחריות פלילית, והספק לא הוסר, יחול הסייג".

הוראה אחרונה זו, שהוספה כאמור בתיקון מס' 39 לחוק העונשין, שינתה את הדין הקודם, שלפיו היה על הצד הטוען לתחולת הסייג, קרי הנאשם, לעמוד במידת הוכחה של מאזן הסתברויות (ראו, למשל, ע"פ 118/53 **מנדלברוט נ' היועץ המשפטי**, פ"ד י 281, 289). כיום, נטל ההוכחה המוטל על ההגנה הוא קל יותר, ומשהיא עוררה את שאלת תחולתו של הסייג, על התביעה להוכיח שהסייג אינו חל, וזאת **מעבר לספק סביר**. אם בסופו של דבר נותר ספק סביר בדבר תחולתו של הסייג, הספק יפעל לטובת הנאשם והתוצאה תהיה שהסייג יחול [ראו למשל: ע"פ 4675/97 **רוזוב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(4) 337, 370-371 (1999); עניין **ברוכים**, בעמ' 733-734, בפסקה 6 סיפא לפסק-דינו של כב' המשנה לנשיא ת' אור (2004); ע"פ 7492/07 **חג'ג' נ' מדינת ישראל**, בפסקה 16 לפסק-דינו של כב' השופט י' עמית (28.10.2009); ע"פ 8373/11 **פושקריוב נ' מדינת ישראל**, בפסקה 7 לפסק-דינו של כב' השופט צ' זילברטל (23.7.2012)].

50. למעשה, הבסיס לתחולת ההוראות המיוחדות לנאשם הסובל מאי שפיות, גם במישור המהותי וגם במישור הדיוני, הוא שהנאשם לוקה ב"**מחלת נפש**" (פסיכوزה) דווקא - כאמור, להבדיל מהפרעות נפשיות שאינן מגיעות כדי "מחלה". **עם זאת**, כזכור, אין די בכך שאדם הנו חולה נפש כדי לפטור אותו מאחריות פלילית

בגין אי שפיות, וצריכים להתקיים גם שני התנאים המצטברים הנוספים דלעיל כדי שיעמוד לזכותו הסייג של אי שפיות.

הסמכות לקבוע האם ליקוי נפשי מסוים עולה כדי מחלת נפש והאם אכן התמלאו כל תנאי הסייג של אי שפיות - נתונה לבית המשפט. מדובר בשאלה משפטית ולא בשאלה רפואית, ובית המשפט הוא המכריע בה על פי הראיות המונחות בפניו ועל פי חוות הדעת הרפואיות שהוגשו לו (יעקב קדמי **על סדר הדין בפלילים** 1972 (חלק שני, תשס"ט)). יחד עם זאת, יש לזכור כי תחום הפסיכיאטריה אינו מדע מדויק, הנקבע על פי נתונים עובדתיים ברורים, ומשכך ברוב המקרים מתקבלות חוות דעת סותרות, המעלות קושי עמו צריך בית המשפט להתמודד [ראו לעניין זה גם: עניין **ברוכים**, בפסקה 7 לפסק-דינו של כב' המשנה לנשיא ת' אור; ע"פ 10669/05 **מטטוב נ' מדינת ישראל**, בפסקה 20 לפסק-דינו של כב' השופט ע' פוגלמן והאסמכתאות ששם (7.2.2008); ע"פ 9078/09 **פלוי נ' מדינת ישראל**, בפסקה 13 לפסק-דינו של כב' השופט י' עמית (14.2.2012)].

יודגש כי **אין די בעצם הצגת חוות דעת שונות** או סותרות, פעמים חוות דעת והיפוכה, כדי להציב **ספק מובנה או ספק סביר**; וגם אין מונים כמה מומחים ניצבים מכל צד. מבחנה של כל חוות דעת, כמו כל עדות מומחה, הוא במשקלה הסגולי. זאת, כפי שהוטעם, למשל, בע"פ 6385/11 **בניטה נ' מדינת ישראל**, בפסקה 19 לפסק-דינה של כב' המשנה לנשיא (כתוארה אז) מ' נאור (3.12.2012):

מבחן של חוות דעת הוא בעימות נותן חוות הדעת עם הדעה האחרת בחקירה נגדית, בעימותה של חוות הדעת עם העובדות שהוכחו במשפט ועם העובדות שבית המשפט קובע בסופו של דבר, בעימותה בחקירה מול ספרות מקצועית רלבנטית, וכל כיוצא באלו. על בית המשפט לשקול בפתיחות את חוות הדעת מזה ומזה ובסופו של דבר להעדיף - ולו מחמת הספק - את חוות הדעת אותה יש להעדיף. אין הנחה מוקדמת שדי בחוות דעת נגדית של מומחי ההגנה כדי לעורר ספק. גם אין מונים כמה מומחים ניצבים מכל צד. מבחנה של חוות דעת, כמו של כל עדות או עדות מומחה, הוא בסופו של יום במשקלה הסגולי.

יפים לעניין זה גם הדברים שנקבעו בע"פ 224/88 **איזראלוב נ' מדינת ישראל**, פ"ד מו(2), 661, בפסקה 10 לפסק-דינו של כב' הנשיא מ' שמגר (1991) ושחלקם צוטטו בהסכמה בע"פ 10193/07 **הרוש נ' מדינת ישראל**, בפסקה כ"ו לפסק-דינו של כב' השופט א' רובינשטיין (18.4.2012):

אנו נמצאים בתחום של עדויות מומחים: העובדה, שמומחה אחד אינו מסכים לדברי עמיתו למקצוע, איננה מחייבת, כשלעצמה, זניחת דברי המומחה הראשון... לו היתה מחלוקת חכמים מונעת מסקנה בתחום הרפואי, או לו נדרשה בכל סוגיה חוות דעת מקצועית אחידה הניתנת פה אחד, קשה היה להגיע לממצא רפואי. הפתרון הוא,

כמבואר, בכוח המשכנע של כל תזה מקצועית, ובין היתר, במידת הישענותה על כל שורת הממצאים... בית המשפט בונה, על-כן, את מסקנתו על מידת השכנוע של העדות, ובין היתר, על מהות הבדיקות שנערכו, התאמת המסקנות לכל מכלול הממצאים ונתונים כיוצא באלה. על בית המשפט להיות ער לכך שאיננו מצויים בתחום מדעי, שבו ניתן לקבוע לעולם מסקנה חד-משמעית ולזנוח הערכות והשערות. דיאגנוזה בתחום הרפואה היא הערכת מצב לפי מיטב הכשירות המקצועית ויכולות להיות לגביה השקפות שונות. ספק אכן פועל תמיד

לטובת הנאשם, אולם מומחים החלוקים זה על זה, אינם מותירים בהכרח ספק.

51. אשר לשאלה מהי התוצאה האופרטיבית של תחולת הסייג של אי שפיות הדעת, היו בפסיקה של בית המשפט העליון שתי גישות שונות: האחת, זו שנקבעה בשעתה בע"פ 2947/00 מאיר נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 636 (2002), ולפיה אין לזכות נאשם החוסה תחת הסייג של אי שפיות הדעת, אלא יש לסווגו כ"לאו-בר-עונשין"; והגישה השנייה, המאוחרת יותר, שבאה לידי ביטוי ברע"פ 2675/13 מדינת ישראל נ' וחנן (3.2.2015) (להלן: "הלכת וחנן"), שבו נקבע כי נאשם החוסה תחת הסייג, דינו זיכוי.

נגד הלכת וחנן הוגשו בקשות לדיון נוסף, הן על ידי המדינה והן על ידי ההגנה, אך לאחרונה בית המשפט העליון דחה את שתי הבקשות, תוך שנקבע כי המקרה הנדון אינו משתייך לאותם מקרים חריגים שבהם יקוים דיון נוסף וכי קיום דיון נוסף בסוגיה שהשפעותיה העתידיות מוגבלות איננו מהווה ניצול יעיל של המשאב השיפוטי. כב' הנשיאה מ' נאור הוסיפה בהחלטתה כי הלכה פסוקה וידועה היא כי הליך הדיון הנוסף לא נועד למתן פתרון לשאלות תיאורטיות, שהכרעה בהן לא תשפיע על זכויות בעלי הדין. עוד ציינה כב' הנשיאה נאור בהחלטתה, כי בפסק הדין, נשוא הבקשות לדיון נוסף, הבהיר בית המשפט כי אין בפסק-דינו כדי להביא לשינוי המצב הקיים בכל הנוגע ליתר הוראות הסייג או לסעיף 170 לחסד"פ [דנ"פ 1237/15 מדינת ישראל נ' וחנן, בפסקאות 18, 19 סיפא ו-21 להחלטתה של כב' הנשיאה נאור (5.7.2015)].

הכשירות הדיונית

52. לעניין הכשירות לעמוד לדין, קובע סעיף 170 לחסד"פ:

"(א) קבע בית המשפט, לפי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955... שנאשם אינו מסוגל לעמוד בדין, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) מצא בית המשפט בתום בירור האשמה, כי לא הוכח שהנאשם ביצע את העבירה, או מצא שהנאשם אינו אשם - שלא מחמת היותו חולה נפש לאו-בר-עונשין - יזכה את הנאשם; לא מצא בית המשפט לזכות את הנאשם, יפסיק את ההליכים נגדו, ורשאי הוא להפסיקם גם לפני תום בירור האשמה."

....

לגבי נאשם (בהבדל מאשר לגבי חשוד או עצור) - חלות הוראות סעיף 15 לחוק הטיפול בחולי נפש, משנת תשנ"א-1991, שהחליף את סעיף 6(א) לחוק הטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, הנזכר בסעיף 170 לחסד"פ.

סעיף 15(א) לחוק הטיפול בחולי נפש קובע כי "הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי....".

סעיף 15(ב) לחוק הטיפול קובע כי "הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט מצא כי הוא עשה את מעשה העבירה שבו הואשם, אולם החליט, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, שהנאשם היה חולה בשעת מעשה ולפיכך אין הוא בר-עונשין, ושהוא

עדיין חולה, יצווה בית המשפט שהנאשם יאושפז או יקבל טיפול מרפאתי".

עם זאת, **סעיף 15(ג)** לחוק האמור קובע כי "**לא יתן בית משפט צו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) אלא לאחר קבלת חוות דעת פסיכיאטרית**", המוגדרת בסעיף 1 לחוק הטיפול כ"בדיקה פסיכיאטרית של אדם הנעשית בידי פסיכיאטר מחוזי או בידי פסיכיאטר אחר שמינה הפסיכיאטר המחוזי".

בעניין זה יצוין, למען השלמות, כי בהתאם לתיקון מס' 8 לחוק הטיפול, משנת תשע"ה-2014, שנכנס לתוקף ביום 21.6.2015 - לא יינתן צו לאשפוז נאשם אשר אינו מסוגל לעמוד לדין אלא אם כן נוכח בית המשפט כי יש ראיות לכאורה לכך שעשה את מעשה העבירה שבו הואשם; כמו כן, על פי התיקון האמור, תקופת האשפוז או הטיפול המרבית, שעליו מוסמך בית המשפט להורות בעניינו של מי שאינו מסוגל לעמוד לדין, לא תעלה על תקופת המאסר המרבית לעבירה שבה הואשם.

53. מכאן שכדי שעניינו של נאשם יבוא בגדרי **סעיף 170 לחסד"פ וסעיף 15 לחוק הטיפול** בחולי נפש, צריכים להתקיים **שני תנאים מצטברים: האחד, שהנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין; והשני, שחוסר יכולתו לעמוד לדין נובע מהיותו חולה נפש.**

על כן, אין די בכך שנקבע בחוות דעת פסיכיאטרית כי שיפוטו של נאשם לקוי ושכחצאה מכך הוא עלול, למשל, ליתן תשובות לקוויות לעורך דינו - כל עוד לא מתמלא התנאי של קיום מחלת נפש.

אמנם, בחינת יכולתו של נאשם לנהל את הגנתו כראוי ולהתייעץ עם סניגור והעובדה שהוא אינו מסכים לשתף פעולה עם סניגורו ומוותר, למעשה, על קו הגנה כלשהו - הן רלוונטיות ואף חשובות לבחינת כשירותו הנפשית לעמוד לדין; ואולם, אין הן חזות הכול. על בית המשפט לבחון גם האם הנאשם מסוגל להבין את הליכי המשפט (ראו, למשל, עניין **פלוגי**, בפסקה 24 לחוות דעתו של כב' השופט ד' חשין).

54. למעשה, ההבדל המרכזי בין הסייג של אי שפיות הדעת לבין אי הכשירות לעמוד לדין מחמת מחלת נפש, נעוץ בעיקרו במועד הרלוונטי לבחינת מצבו הנפשי של הנאשם: בעוד שבמסגרת סייג אי שפיות הדעת נבחן באופן מהותי מצבו של הנאשם בעת ביצועה של העבירה, הרי שבמסגרת בחינת הכשירות לעמוד לדין נבחן באופן דיוני מצבו של הנאשם בעת העמדתו לדין. כך, למשל, בע"פ 9078/09 **פלוגי נ' מדינת ישראל** (14.2.2012), הוטעם כי שתי הוראות החוק הנדונות - סעיף 34 ח לחוק העונשין וסעיף 170 לחסד"פ - מתייחסות לנקודות שונות על ציר הזמן: ההוראה שבדין המהותי "צופה פני עבר" ועניינה בכושרו המהותי של הנאשם לשאת באחריות פלילית בשעת ביצוע העבירה; ואילו ההוראה הדיונית מתייחסת למצבו הנפשי של הנאשם במועד שבו מתנהל נגדו ההליך הפלילי ובוחנת את מצבו הנפשי בזמן הווה (ראו גם: גבריאלי הלוי **תורת הדין הפלילי** חלק ד, 546, 551).

55. בפסיקה התעוררה **מחלוקת לגבי מידת נטל ההוכחה** שעל הטוען לאי-כשירות דיונית לעמוד בה, ולמעשה קיימות בשאלה זו **שתי גישות שונות: האחת, שאותה הביע כב' השופט ד' חשין בעניין פלוגי** (בפסקה 26(ב) לחוות דעתו) ושאותה ניתן למצוא גם בחלק מפסקי הדין בערכאות הדיוניות [ראו, למשל, ת"פ (מח' חיפה) 281/01 **מדינת ישראל נ' פלוגי**, בפסקה 17 לפסק-דינו של כב' השופט י' אלרון (28.7.2008)], היא כי מידת ההוכחה המוטלת על הנאשם היא של עמידה במאזן **הסתברויות**; ואילו **הגישה השנייה**, אשר באה לידי ביטוי בפסקי דין אחרים, היא כי די בקיומו של **ספק סביר** בדבר העדר כשירות לעמוד לדין, בדומה לעניין העדר הכשירות הנפשית המהותית [ראו, למשל, עניין **לייטנר**, במיוחד בפסקאות 59-65 לפסק-דינה של כב' השופטת מ' סוקולוב, שעמה הסכימו כב' הנשיאה ד' ברלינר וכב' השופט ג' קרא].

בפועל, טרם נקבעה על ידי בית המשפט העליון הלכה פסוקה בשאלה זו שבמחלוקת.

מן הכלל אל הפרט

56. להלן אתמקד תחילה בשאלת תחולתו של הסייג של אי שפיות הדעת בעניינו.

57. במקרה דנן, המחלוקת בין מומחי התביעה וההגנה נסובה, בין היתר ובעיקר סביב השאלה האם הנאשם סבל ממחלת נפש בעת ביצוע העבירות המיוחסות לו בכתב האישום. כזכור, ד"ר אביב וד"ר צ'רניאק סבורים כי הנאשם לא סבל, ואינו סובל, ממחלת נפש, בעוד שמומחה ההגנה, ד"ר פוקס, סבור כי הנאשם היה במצב של התקף פסיכוטי בעת ביצוע העבירה וכי גם כיום הוא לוקה במחלת נפש מסוג סכיזופרניה.

58. כאן המקום להזכיר, כי כפי שנקבע בפסיקה, בבואו להכריע בשאלה אם מתקיים הסייג של אי שפיות הדעת, על בית המשפט לבחון את **מכלול** הראיות המובאות בפניו, לרבות חוות הדעת של מומחים בפסיכיאטריה, שהן כלי רב עזר בידי בית המשפט ובלבד שהתשתית שעליה הן מבוססות היא מהימנה (ראו, למשל, בפסקה 7 בחוות דעתו של כב' המשנה לנשיא השופט ת' אור בעניין **ברוכים**, שם, בעמ' 734). בעניין זה ראויים לציון הדברים שנאמרו על ידי כב' השופט י' טירקל בע"פ 5031/01 **פלונת נ' מדינת ישראל**, פ"ד נז(6) 625, 649, בפסקה 3 סיפא לחוות דעתו (2003):

...קביעת מצבו הגופני או הנפשי של אדם על-ידי בית-המשפט לצורך הליך שלפניו איננה סומכת, בדרך-כלל, רק על חוות-דעת רפואיות, אלא גם - ולעיתים, בעיקר - על מכלול של עובדות, לרבות מעשיו של הנוגע בדבר והתנהגותו. דברים אלה כוחם יפה במיוחד לגבי קביעת מצבו הנפשי של אדם, שכאן עניינו בדברים שאין להם שיעור, שאינם ניתנים למשקל ולמדידה במאזניים ובסרגל.

ואכן, במקרה זה, מלבד חוות הדעת הפסיכיאטריות הסותרות שהוגשו לבית המשפט, עמדו בפני בית המשפט ראיות חשובות נוספות, שגם בהן ניתן להיעזר כדי ללמוד על מצבו הנפשי של הנאשם - כיום ואף במועד ביצוע העבירות המיוחסות לו: ראיות על התנהגותו של הנאשם במהלך החקירה במשטרה, החל מיום ביצוע המעשים המיוחסים לו, ובמהלך אשפוזו בבית החולים אברבנאל וכן ביתר תקופת מעצרו, בבית המעצר, וגם במהלך הדיונים בבית המשפט, בעזרת המתורגמנים מטעם בית המשפט.

מצפייה בדיסקים המתעדים את חקירותיו של הנאשם במשטרה, לרבות ביום ביצוע העבירות המיוחסות לנאשם בכתב האישום, 31.7.14 (ת/ג2), עולה כי הנאשם שתק בחלק ניכר מהחקירה; לעיתים הפנה מבטו אל עבר המתורגמן, אך לרוב מבטו הופנה כלפי מטה; הוא מיעט ליצור קשר עין עם החוקר, גם כאשר דיבר עמו, ולעיתים רחוקות יצר קשר עין עם המתורגמן; ופעמים רבות הפנה מבטו כלפי מטה, לצד שמשאלו. במהלך החקירה שאל המתורגמן את הנאשם פעמים רבות "אה?", שכן לא הבין את דברי הנאשם. הנאשם נצפה מפנה את ידיו לצד, ככל הנראה לכיוון של האזור שבו התרחש האירוע נשוא כתב האישום - לאחר שנשאל על כך; הוא הניע את ידיו מעלה ומטה; ולאחר שנשאל מהו צבע חולצתו, הסתכל עליה ממושכות ומשך אותה.

בנוסף, החוקר מתן, אשר גבה את אמרתו הראשונה של הנאשם, ציין במהלך החקירה כי "חבל על הזמן" (ת/ג2, עמ' 16, ש' 28, 30).

גם בחקירה השניה מיום 4.8.14 (ת/ג5) התנהגותו של הנאשם נראתה דומה להתנהגותו בחקירה הראשונה. הנאשם נצפה יושב כפוף, לעיתים רכן קדימה, ומיעט ליצור קשר עין עם החוקר והמתורגמן. בתחילת החקירה

הוא נגע עם כפות ידיו בראשו ובפניו. בחלק מן החקירה ניהל המתורגמן עם הנאשם דיאלוג בשפה הטיגרית, שאל אותו שאלות הבהרה, הקשיב לנאשם, לא תרגם כל משפט מפיו של הנאשם (והחוקר לא התערב בשיחה שביניהם). גם בחקירה זו שאל המתורגמן את הנאשם פעמים רבות: "אה, בתגובה לשתיקתו של הנאשם או כשלא הבין את תשובותיו. הנאשם נצפה מסתכל לצדדים בעת שהמתורגמן דיבר בטלפון, לעיתים הוא גיחך ומדי פעם הוא הסיט מבטו לצד, גם כאשר המתורגמן שוחח עמו. הנאשם נגע פעמים רבות בחלקי פניו השונים: נגע בעיניו וכיסה אותן באמצעות כפות ידיו למשך מספר שניות; הוא שפשף את פניו וכיסה את פיו באמצעות כף ידו, ושפשף את עיניו/רקתו. לקראת סוף החקירה רכן הנאשם אל עבר השולחן, הניח מרפקו עליו ושפשף את מצחו, ענה למתורגמן בשפה האנגלית: "I don't know" וכיסה את פניו.

עוד יוזכר כאן כי החוקר אלעזר, אשר גבה את אמרתו השנייה של הנאשם, ציין במהלך החקירה כי "אין עם מי לדבר, הוא לא עונה לי לעניין בכלל" (ת/5א, עמ' 7).

כמו כן, גם מדו"חות הביקור בבית החולים אברבנאל ת/4(ב), עולה כי הנאשם נצפה מסתכל לצדדים ובוהה, נדף ממנו ריח של שתן, הוא מיעט ביצירת קשרים, תקף פיזית מטופל אחר, לא שיתף פעולה ונראה מכונס ומופנם בעצמו. המצב הנפשי הנ"ל עלה גם מדו"חות הביקור המאוחרים יותר (ת/8), שלפיהם הנאשם לא ענה לעניין, התלונן על כאבים בראשו ועל פצעים בפניו ואף ציין: "אני יכול לפגוע בעצמי וגם באנשים אחרים... עורך דין צריך לטפל בי. אני לא מרגיש טוב, אף אחד לא מטפל בי" (ת/8, עמ' 1).

בנוסף לכך, במהלך רוב הדיונים בבית המשפט נצפה הנאשם כשהוא כפוף ומביט כלפי מטה. בחלק מן הדיונים הנאשם התפרץ, מדי פעם הוא גיחך ודיבר שלא לעניין ובאופן שלא היה ברור למתורגמנים מטעם בית המשפט או לפחות לחלקם.

גם המתורגמנים שנכחו בבדיקותיו של ד"ר פוקס, ציינו - לפי עדותו המהימנה של האחרון - כי הנאשם לא דיבר לעניין או באופן ברור.

59. הפסיכיאטר המחוזי והפסיכיאטרים מטעמו, אשר מחווים דעתם על מצבו הנפשי של נאשם (או של חשוד או עצור) לבקשת בית המשפט, אינם בגדר עדי תביעה, אלא הם גורם ממלכתי והם "פועלים כזרועו הארוכה של בית המשפט". על כן, הם נהנים ממעמד מיוחד, ועל פני הדברים לפחות - גם ממעמד מועדף; מכל מקום, בוודאי שאינם עדי תביעה "רגילים", גם כשהם מעידים במסגרת פרשת התביעה. מכאן שככלל, חוות הדעת של הפסיכיאטר המחוזי או של פסיכיאטר שמונה מטעמו לבקשת בית המשפט, הנה בעלת משקל נכבד - בהיותם מומחים אובייקטיביים. עם זאת, חוות דעתם אינה בעלת משקל קונקלוסיבי או מכריע; הערכתה של חוות דעתם כפופה לחקירה שכנגד; ההגנה רשאית להציג חוות דעת פסיכיאטרית "פרטית" נגדית, ובית המשפט הוא אשר מכריע איזו חוות דעת יש להעדיף, בשים לב למכלול הראיות, כמצוין לעיל [ראו גם: יעקב קדמי **על סדר הדין בפלילים** 1983 (חלק שלישי, תשס"ט); כן ראו והשוו: ע"פ 5582/09 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, בפסקה 146 לחוות דעתו של כב' השופט י' עמית (20.10.2010); תפ"ח (מרכז) 54285-05-14 **מדינת ישראל נ' לוין**, בפסקה 9 (18.5.2015)].

60. במקרה שלפניי, לאחר בחינת טיעוני הצדדים ומכלול הראיות, לא מצאתי להעדיף את עדויותיהם ואת חוות דעתם של ד"ר אביב ושל ד"ר צ'רניאק, שכאמור מונו מטעם הפסיכיאטר המחוזי לבקשת בית המשפט, על פני עדותו וחוות דעתו של ד"ר פוקס מטעם ההגנה; כי אם אף להיפך. זאת, כפי שאטעים להלן.

למעשה, עדותו של ד"ר פוקס היתה מעמיקה ומהימנה בעיניי.

מדובר בפסיכיאטר ותיק ומנוסה, ששימש בעבר במשך שנים כפסיכיאטר מחוזי של מחוז הדרום, אם כי מעמדו כיום הוא של פסיכיאטר "פרטי" מטעם ההגנה, ואין בתפקידו הקודם כדי להשוות מעמדו כיום למעמד של פסיכיאטר מחוזי מכהן או של פסיכיאטר מטעמו, כמו ד"ר אביב או ד"ר צ'רניאק במקרה שלפניי.

לגופו של עניין, במקרה דנא עדותו וחוות דעתו של ד"ר פוקס הן משכנעות יותר מעדויותיהם ומחוות דעתם של ד"ר אביב ושל ד"ר צ'רניאק.

ד"ר פוקס בדק את הנאשם בדיקה מעמיקה שלוש פעמים, כולן בעזרת מתורגמן לשפה הטיגרית, ומסקנותיו עולות בקנה אחד עם יתר הראיות שהונחו בפני בית המשפט.

לעומת זאת, ד"ר צ'רניאק אשר בדקה את הנאשם בטרם ערכה את חוות הדעת הראשונה ת/1, איננה פסיכיאטרית מומחית; ואילו מנהל המחלקה ד"ר אביב, שאף הוא חתום על אותה חוות דעת, לא בדק את הנאשם טרם עריכתה של חוות הדעת הראשונה שעליה חתם.

אמנם, ככלל, הסתכלות ממושכת על מאושפז בבית חולים פסיכיאטרי, הנה בעלת חשיבות רבה. אולם, במקרה דנא הנאשם כלל אינו דובר עברית, כי אם אך את השפה הטיגרית. מדו"חות בית החולים אברבנאל עולה כי מספר פעמים בוצעו בדיקות והסתכלויות על הנאשם ללא עזרת מתורגמן - עובדה המקשה מאד על התקשורת עמו ועל קביעת ממצאים בעניינו.

על כן, במקרה זה פוחתות חשיבותה ומהימנותה של ההסתכלות במהלך אשפוזו של הנאשם בבית החולים אברבנאל.

כמו כן, מעדויותיהם של ד"ר צ'רניאק ושל ד"ר אביב עלה כי כלל לא ידוע עם מי התנהלה השיחה הטלפונית הנטענת עם אחיו של הנאשם, שבה כביכול מסר שהנאשם נהג לשתות אלכוהול בכמויות מופרזות.

כזכור, השתייה המופרזת של אלכוהול והפסקתה עובר למעצרו של הנאשם, היוותה אחת הסיבות העיקריות, ואולי אף הסיבה המרכזית, לקביעת הממצאים בחוות הדעת של ד"ר אביב.

זאת ועוד, השימוש המופרז באלכוהול והפסקתו מהווים את הבסיס לטענה העיקרית של המאשימה ושל ד"ר אביב, באשר לשורש התנהגותו התוקפנית של הנאשם ביום האירוע נושא כתב האישום.

בפועל, בנסיבות הכוללות, לא ניתן לקבוע מעבר לספק סביר כי הנאשם שטה כמויות רבות של אלכוהול עובר לביצוע העבירות המיוחסות לו וכי הפסיק לשתות סמוך למועד ביצוע העבירות.

אמנם, בחוות הדעת השניה והמאוחרת ת/7 צוין, בפעם הראשונה, כי הנאשם מסר לצוות בית החולים אברבנאל שהוא נהג לשתות 10-20 בקבוקי אלכוהול ביום; אולם, ספק בעיניי אם הדברים הנם סבירים ואם יש לייחס להם משקל ממשי. זאת, גם מכיוון שבדו"חות הביקור הקודמים של בית החולים אברבנאל ובחוות הדעת הראשונה ת/1, לא צוין כי הנאשם מסר דברים בעלי תוכן דומה, אלא שהדברים נמסרו אז כביכול על ידי אחיו של הנאשם לגורם בלתי ידוע בבית החולים.

אחיו של הנאשם הכחיש בעדותו כי מסר דברים נטענים אלו למאן דהוא. עדותו בפניי הותירה רושם חיובי ולא עלו ממנה סתירות משמעותיות. עם זאת, אין להתעלם מקרבת הדם של אחי הנאשם לנאשם ומהאינטרס של האח לעזור לנאשם.

מכל מקום, גם אם אצא מנקודת ההנחה, הנוחה למאשימה, כי אחיו של הנאשם אכן מסר לגורם בבית החולים

אברבנאל את הדברים המיוחסים לו וכי הנאשם מסר אף הוא דברים דומים ושכן נהג לשתות כמויות מופרזות של בירה והפסיק לעשות כן עובר למועד ביצוע העבירות המיוחסות לו - ספק רב בעיניי אם הפסקת השתייה המרובה של אלכוהול היא, כשלעצמה ולבדה, זו שגרמה להתנהגותו האלימה של הנאשם במועד נשוא כתב האישום וכי היא העומדת ביסוד מצבו הנפשי. אילו היה זה כך, סביר להניח כי מצבו הנפשי של הנאשם היה משתנה עם חלוף הזמן, כפי שציין ד"ר פוקס בעדותו. זאת, שכן הנאשם נתון במעצר מזה כשנה תמימה, ומובן כי אינו שותה אלכוהול במהלך תקופת מעצרו הממושכת. אף על פי כן, בפועל, מצבו הנפשי של הנאשם לא השתנה מאז מעצרו ועד היום.

61. סיכומם של דברים הוא כי לאחר בחינת טיעוני הצדדים ומכלול חומר הראיות, לרבות חוות הדעת הסותרות שהוגשו לבית המשפט, הגעתי למסקנה כי קיים לפחות ספק סביר כי הנאשם היה חולה במחלת נפש מסוג סכיזופרניה כבר בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו בכתב האישום וכי הוא חולה באותה מחלה גם כיום, כפי שסבור ד"ר פוקס.

62. לכך יש להוסיף כי במקרה דנא סביר להניח כי "סוף מצב מעיד על תחילתו", דהיינו כי סופו של מצב הנאשם - מצבו הנפשי - מעיד על תחילתו: ראו והשוו ע"פ 5570/01 מיכאלי נ' מדינת ישראל, בפסקאות פ"ח(2), צ"ב-צ"ג לפסק דינו של כב' השופט א' רובינשטיין (5.2.2007) - שם לא היה חולק שהמערערת "נקטה בטקטיקה של התחזות" ואף על פי כן התקבל הערעור שהגישה, תוך שהוטעם, בין היתר, כי הנטייה היא "לומר גם כאן כי סופו של מצב המערערת מעיד על תחילתו".

אמנם הנאשם לא העיד, אולם על פי התרשמותי ועל פי חומר הראיות נראה כי הנאשם אינו מתחזה; ולכן הדברים דלעיל שנאמרו בע"פ 5570/01 הנ"ל נכונים בעיניי של הנאשם שלפניי מקל וחומר. לשון אחרת, סביר כי סוף מצבו של הנאשם, כפי שעולה מהתנהגותו ומחוות הדעת של ד"ר פוקס ובמיוחד מחוות דעתו האחרונה ומעדותו - מעיד על תחילתו. התמשכות המצב של הנאשם במשך שנת מעצרו מהווה אינדיקציה למהות מצבו הנפשי מלכתחילה.

סביר אפוא להסיק כי גם בשעת המעשים המיוחסים לנאשם בכתב האישום, הוא סבל ממצב פסיכוטי פעיל, בגין מחלת סכיזופרניה, כפי שעולה מחוות דעתו של ד"ר פוקס ומעדותו.

63. למעשה, לאחר בחינת מכלול הראיות הגעתי למסקנה כי בעניינו של הנאשם **התקיימו כל שלושת התנאים לסייג של אי שפיות הדעת; או למצער - הונח ספק סביר ביחס לקיומם**, שלא הוסר.

הכוונה היא, כאמור **בראש ובראשונה, לתנאי הראשון**, שהוא קיומה של **מחלת נפש**; במקרה זה - מחלה מסוג סכיזופרניה, על פי חוות הדעת והעדויות של ד"ר פוקס, כמסבר לעיל.

כמו כן, התקיימו **התנאים השני והשלישי** לתחולת הסייג של אי שפיות. מצבו הפסיכוטי של הנאשם, בגין היותו חולה סכיזופרניה כבר במועד ביצוע המעשים המיוחסים לו, פגם ביכולתו הקוגניטיבית של הנאשם, ובשל כך היה "חסר יכולת של ממש" להבין את מהות מעשיו או להבין את הפסול שבהם או להימנע מעשייתם. התקיים אפוא גם קשר סיבתי בין המחלה של סכיזופרניה, שממנה סבל וסובל הנאשם, לבין חוסר יכולתו להבין את מהות מעשיו או את הפסול שבהם או להימנע מעשייתם.

למעשה, אף כאשר נאשם סובל ממחלת נפש, כדי להכריע בשאלת קיומם של התנאים השני והשלישי לתחולת הסייג של אי שפיות, יש לבחון גם את העובדות החיצוניות לחוות הדעת הפסיכיאטריות, כגון התנהגות הנאשם בעת המעשה עצמו וסמוך לאחר מכן.

על פי השתלשלות האירועים המתוארת בכתב האישום, מספר דקות לאחר שהנאשם הכה בראשה של המתלוננת באמצעות המוט, הגיעו השוטרים אל הנאשם, והשוטר קריספין ביקש ממנו לזרוק את המוט. מכך ניתן להסיק כי הנאשם המשיך בלכתו כשהוא אוחז במוט, גם לאחר שהכה את המתלוננת. הדבר יכול לעלות בקנה אחד עם חוסר יכולתו של הנאשם להבין את הפסול שבמעשהו, שכן סביר להניח כי אם היה מבין כי נהג באופן אסור ופסול, היה דואג להשליך את המוט או להסתירו ולא היה ממשיך להסתובב ברחוב, בפומבי, בטבורה של עיר, כשהוא אוחז במוט בידו.

גם מחקירותיו של הנאשם במשטרה, לרבות מהחקירה הראשונה שנערכה סמוך מאוד לביצוע העבירות המיוחסות לו, עולה כי הנאשם לא היה מסוגל לגבש דעה האם מותר או אסור להכות אדם (את המתלוננת), והוא מסר מספר פעמים עמדות סותרות בעניין זה.

לכך יש להוסיף כי בחוות הדעת של ד"ר פוקס נכתב כי הנאשם, כשנשאל על סיבת תקיפת המתלוננת, טען מידי פעם: "אולי היו מרביצים לי" (נ/1, עמ' 3). בחוות הדעת הובהר כי משפט זה מרמז על מחשבת שווא רדיפתית, שלפיה ככל הנראה סבר הנאשם כי המתלוננת שלחה אנשים להכות אותו ולכן הכה אותה.

ד"ר פוקס סבר כי קרוב לוודאי שהנאשם סובל מהזיות גופניות וכי עולים רמזים למחשבות שווא רדיפתיות.

חוות דעתו ועדותו של ד"ר פוקס בהקשר הנדון הן משכנעות, בשים לב למכלול הראיות.

לשון אחרת, במקרה דנא הנני מעדיף את עדותו ואת חוות דעתו של ד"ר פוקס, שלפיהן בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו היה הנאשם ללא יכולת להבחין בין טוב לרע, להבין את הפסול שבמעשיו ואף להימנע מעשייתם, בשל המצב הפסיכויטי שבו היה נתון, בגין מחלת הסכיזופרניה שממנה סבל וממשיך לסבול - על פני חוות הדעת והעדויות של ד"ר אביב ושל ד"ר צ'רניאק.

כללו של דבר, מסקנתי הינה כי מצבו הפסיכויטי של הנאשם, פגיעתו בשיפוט, בבוחן המציאות ומחשבות השווא שמהן סבל, כפי שעולים מחוות הדעת של ד"ר פוקס, הם שהובילו את הנאשם לביצוע המעשים המיוחסים לו בכתב האישום והם שפגעו באופן ממשי ביכולתו להבין את מהות מעשיו או את הפסול שבהם או להימנע מעשייתם; **ולמצער קיים ספק סביר בעניין זה**, שלא הוסר.

64. המשמעות של היות הנאשם זכאי לסייג של אי שפיות הדעת, על פי סעיף 34 לחוק, היא כי הינו פטור מאחריות פלילית ואינו בר עונשין; ועל פי הלכת **וחנון** - שנקבעה לאחרונה, לאחר שכאמור נדחו הבקשות לדין נוסף שהוגשו בעניין זה - התוצאה היא כי הנאשם מזוכה בדין.

סוף דבר

65. מחומר הראיות עולה כי קיים לפחות ספק סביר כי בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו בכתב האישום, היה הנאשם חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשיו ולהימנע מהם, וזאת בשל מחלת נפש מסוג סכיזופרניה, כעולה מחוות הדעת של הפסיכיאטר מטעם ההגנה, ד"ר פוקס, ומעדויות. ספק סביר זה לא הוסר; ועל כן, חל סייג אי שפיות הדעת.

66. לנוכח מסקנתי דלעיל, אין צורך להכריע בשאלה האם הנאשם כשיר כיום לעמוד לדין וכן בשאלה האם על הנאשם להוכיח אי-כשירותו הדיונית ברמה של מאזן הסתברויות, או שמא די בספק סביר גם בעניין זה, כמו בעניין אי שפיות הדעת. מכל מקום, נראה בעיניי כי קיים לפחות ספק סביר גם בשאלת כשירותו הדיונית של הנאשם ומסוגלותו לעמוד לדין.

67. כאמור בפתח הכרעת הדין, הנאשם מזוכה אפוא, מחמת הספק, מכל המיוחס לו בכתב האישום, על פי הסייג הקבוע בסעיף 34 ח לחוק בגין אי שפיות הדעת.

זכות ערעור תוך 45 ימים מהיום

ניתנה היום, כ"ד אלול תשע"ה, 08 ספטמבר 2015, במעמד הצדדים

מרדכי לוי, שופט